

SENTIR-SE OBRERS, UN COP JUBILATS, P. 4 ✕ RAFI CÁCERES I PERE PÉREZ, EN DIÀLEG, P. 16

JOVES I ESPIRITUALITAT, P. 20 ■■ MALBARATAMENT ALIMENTARI, P. 36

ACCIÓ,
FE I
INSPIRACIÓ

Salillum

5€

ACO
ACCIÓ
CATÒLICA
OBRERA

1 / primavera-estiu2m20

Entrevista a

**Victòria
Camps,
pensadora**

«Tenir cura s'ha de
convertir en una
obligació per a
tothom»

ELS EVANGELIS

Què és aquesta llum?

Els evangelis,
entrem-hi,
són llum i vida!

DEIXA'T SEDUIR

SUMARI SALILLUM 11

3 - EDITORIAL
COVID-19: ANY ZERO	10 - INSPIRACIÓ
ENTREVISTA A
VICTÒRIA CAMPS	31 - L'ESGLÈSIA ES MULLA
ESGLÉSIES OBERTES I A
PRIMERA LÍNIA
4 - ENS HI ENDINSEM
DESPRÉS DE LA VIDA
LABORAL, COM VIURE LA
PERTINENÇA A LA CLASSE
OBRERA?	16 - COMPARTINT ACO
«SOM REALISTES: VOLEM LA
UTOPIA»	34 - GERMANS EN CAMÍ
CREIENTS EN DIÀSPORA
9 - A PEU PLA
CONFINAMENT I PANDÈMIA:
QUATRE REFLEXIONS
RELIGIUSES	20 - DOSSIER
DOSSIER JOVES I
ESPIRITUALITAT	36 - ALTERECONOMIA
MALBARATAMENT
ALIMENTARI: REPENSAR EL
SISTEMA
	28 - L'EVANGELI ÉS VIDA
FORMACIÓ INTEGRAL:
NÉIXER A UNA VIDA NOVA	

N. 11

REVISTA D'ACCIÓ, FE I INSPIRACIÓ
PRIMAVERA-ESTIU 2020 / 5 €

Salillum és una publicació semestral d'Acció Catòlica Obrera que informa sobre temes vinculats amb l'Església de Jesús i el món del treball i que es distribueix entre la militància, simpatitzants i subscriptors. L'opinió d'ACO la trobareu a l'editorial, la resta d'opinions seran responsabilitat de les persones entrevistades o autors dels articles.

Editor: Acció Catòlica Obrera.
C/ Tapioles, 10. 08004 Barcelona.
T. 93 505 86 86. www.acocat.org.

Consell de redacció: Elvira Aliaga,
Joan Francesc Cánovas, Quim Cervera,
Ton Clapés, Joan Manel Mayordomo,
Joan Andreu Parra

Consell editorial: Sonia Herrera,
Josep Pascual, Mercè Solé, Xavier Such

Col·laboradors: Pepe Lozano, Auxi Gil,
Pilar Massana, Bernat Oró, Mariona
Ortiz, Maria Outomuro, Jaume Roig

Rúbrica: David Jou

Fotografia portada: Sergio Ruiz

Fotografia contraportada: Marc Andreu

Il·lustració: Montserrat Cabo

Correcció lingüística: Josep Pascual

Traducció: Helena Antó, Ignasi del Blanco,
Ramon Porti, Conxi Yuste

Disseny original: David González

Maquetació: Enric Vidal

Impressió: Cevagraf, sccl

Dipòsit legal: B1782-2015

ISSN: 2385-5762

ACCIÓ CATÒLICA OBRERA

Covid-19: Any zero

Un món fins ara conegut ha implosionat per l'efecte de la pandèmia de la covid-19. Malgrat la ingent informació i opinions d'experts i les ganes d'albirar i pensar *l'endemà* (un exercici que el papa Francesc ens ha proposat als moviments populars), tenim poques certeses. «Hi ha un abans i un després a les nostres vides particulars i col·lectives, en les nostres societats, al nostre món sanitari, en les relacions de poder... És urgent que no deixem escapar l'ocasió, que no cedim el protagonisme que ens pertoca...», ens diu el grup Bellvitge III, de la zona del Baix Llobregat, al qüestionari de preparació del XII Consell de l'ACO. El grup Lila ens parla gràficament d'*any zero*.

Llegir les aportacions a aquest qüestionari i haver pres el pols de com els grups han viscut i estan vivint aquesta situació (Jornada de responsables, 30 de maig), dona pistes i un possible camí a seguir. Des dels grups proposeu que és hora de «rerelegir el moment actual des del desconcert i l'amenaça de la malaltia, la mort, la vellesa, també la pèrdua de molts militants al moviment, falta de referents, memòria històrica... Estem vivint en un món "deformat", encara, en un context de capitalisme salvatge. Podríem dir que es mantenen unes estructures i un funcionament en els quals ja no hi cabem» (grup Llefia, zona Besòs).

És moment d'abandonar inèrcies i anar al fons de la nostra vida militant. El mateix grup Bellvitge III proposa un possible qüestionari a treballar tant personalment com col·lectivament:

- Què he après d'aquesta situació de feblesa, impotència mèdica?
- Què he après del confinament? (en els àmbits personal, familiar, veïnal, polític, eclesial, econòmic...)
- Què podem oferir els militants de l'ACO en l'acompanyament a persones amb necessitats que hem conegut en aquest període: companys de feina, veïns, persones invisibles que hem "descobert"...
- Què considero que caldria fer desaparèixer com a no normal dins la *nova normalitat*? (en els comportaments o estil de vida personals, socials, econòmics...)
- Com considerem que es pot fer la pressió necessària per aconseguir (amb més eficàcia que fins ara amb els intents parcials que s'han fet) un altre món possible i necessari? [I afegiríem: Què podem fer per avançar en justícia social i justícia ecològica? És a dir, des dels moviments de la cultura de la pau, la solidaritat, la justícia i el respecte a la Terra, com hem de continuar treballant, què hem d'introduir de nou, donades les lliçons que ens ha donat la situació de la pandèmia?]
- Ja que som un moviment eclesial en xarxa, a qui traslladaríem els nostres pensaments i consideracions i ens posaríem a pressionar?

Les possibilitats queden obertes i, ens corregim, sí que hi ha una certesa: «Necessitarem energies per al compromís personal i col·lectiu en la crisi social i econòmica que ja tenim a les portes, junts l'abordarem millor» (grup Collserola, zona Montserrat), perquè «si no estem a l'altura d'atendre, acollir, acompanyar..., estarem donant vigència a Amenaces i Febleses i amagant l'Evangelí als nostres companys de camí i, per tant, traint l'Evangelí» (grup Bellvitge III).

DESPRÉS DE LA VIDA LABORAL, COM VIURE LA PERTINENÇA A LA CLASSE OBRERA?

Per Jaume Roig / Fotos: ACO

SENSE PARAULES

M'he quedat sense paraules cremades per la vida.

He recollit les cendres i, de cop, la vida se m'ha omplert de llum.

Enric Roig Sansegundo, sacerdot (mort recentment després de set anys de sofrir una greu malaltia)

SAVIESA

Apaga el foc, encén el llum, busca el teu lloc i mira el fum.

Joan Vinyoli, poeta (no empenqué l'aventura d'envellir perquè no volia allargar la vida per patollar-hi)

Dues maneres ben diferents de viure la vellesa. I és que l'aventura d'envellir és individual, com ho és l'estil de vida que cada persona ha escollit en funció del gust, de les necessitats, de l'ambient de l'entorn, etc.

«Quan em vaig jubilar —diu Maria Jesús Comellas, professora de Ciències de l'Educació— vaig començar a sentir veus molt amables i carinyoses de la gent que m'envoltava que em deien: “Quina sort que tens que et jubilaràs!” I t'organitzen la vida: “Ara et podràs dedicar a cuidar els nets”. “Perdona? Tenen pare i mare, ja s'ho faran”. “Ara podràs anar al mercat. No caldrà que vagis a la Sirena...” “Però si els congelats em van molt bé!” “Has d'envellir de forma activa, ves a caminar cada

dia”. I jo deia que per anar on? Total, que vaig anar a parlar a un grup de gent i es veu que els vaig tocar una mica el voraviu... Els vaig dir: “Què us sembla un mes de vacances? Fantàstic, oi? I un any sabàtic? Genial. I 30 anys sabàtics per morir-te, què us semblen?” Es va fer un silenci.»

Normalment, quan hom es jubila s’inicia una nova etapa en la vida que progressivament esdevindrà un procés d’envelliment. Es tracta d’una oportunitat que ens brinda la vida per ressituat-nos, per plantejar-nos nous reptes, per realitzar-nos i per gaudir.

L’aventura d’envellir s’acaba quan s’ha perdut la il·lusió i la curiositat que requereix ordinar un projecte i creure-hi, per modest que sigui, per insignificant que sembli als altres. L’important és el valor que tu li atorgues, l’ànima que hi has posat.

L’envelliment social

A vegades la gent gran és discriminada a les empreses per motius econòmics i també per

força prejudicis discriminatoris: el més gran és desmemoriat, no serveix, és avorrit, és vague, no s’adapta, és dolent..., que van dirigits a la línia de flotació de l’autoestima.

També a vegades familiars o cuidadors de persones grans els tracten com a criatures, perquè hi ha estereotips per raons d’edat que s’han estès per tota la societat.

«Amb la gent gran es tenen molts estigmes —comenta una cuidadora de residència— però la realitat és totalment diferent. És molt maco escoltar-les quan et diuen que ja han fet tot el que han volgut en aquesta vida, perquè et fan venir ganes de ser com elles quan arribi el moment. En poc temps, la nostra societat ha passat de valorar la figura de la persona gran a no tenir-la en compte. No pensem que algun dia ens tocarà a nosaltres, que ens farem grans.»

L’envelliment fisiològic

Les xacres de la vellesa cal veure-les no com a problemes de salut

sinó com a avaries del motor que mou l’organisme. Confondre-ho genera i justifica malversació de diners públics i un gran negoci de les farmacèutiques.

S’accepta de manera general que la davallada biològica precedeix però no és causa de l’envelliment psicològic. Ho veiem tant en homes com en dones. Potser més en aquestes últimes. Segons Maria Jesús Comelles «la societat ens empipa més: que si les arrugues, el cabell blanc, el Vitalínea... “Dissimula l’edat que tens”, “Treu-te 10 anys”. Això no ho diuen a l’home. L’home amb cabells blancs és seductor, la dona és caduca.»

L’envelliment psicològic

El doctor Bartolomé Freire identifica cinc tipus de jubilats:

- Els atrafegats: Decideixen continuar la vida laboral per altres mitjans o busquen una tasca que ocupi el seu lloc.

L’edat no és un obstacle per a la participació dels i les jubilades en voluntariats diversos i en propostes d’oci.

- **Els gaudidors:** Gaudeixen de manera acomodaticia d'opcions variades d'activitat i oci. Deixen lloc a la improvisació i rebutgen plans o horaris fixos.
- **Els assossegats:** Busquen una vida tranquil·la centrada en l'entorn familiar. No aspiren a res de nou o diferent del que tenen.
- **Els encuriosits:** Utilitzen la jubilació com una oportunitat per renovar-se o anar més enllà, potenciant aspectes latents o diferents del que havien fet.
- **Els desorientats:** No arriben a crear o no mantenen un projecte propi que doni sentit a la seva jubilació.

Segons les possibilitats de cadascú, com viure la pertinença a la classe obrera?

La classe obrera del segle XXI, com la dels segles passats, troba la seva dignitat quan es

responsabilitza del germà, troba el seu benestar quan cerca el bé comú. La classe obrera lluita des del sistema, en diversos fronts alhora. No pot enderrocar el sistema actual, per això treballa en ell, se sosté en ell, i mentre el combat, combat els seus danys col·laterals, es fa càrrec dels seus desastres i els corregeix amb amor, atén els germans que sofreixen, s'atén a ella mateixa com a classe, intenta treure-li recursos al sistema opressor per utilitzar-los en la seva causa, s'organitza, treballa.

Estem parlant de gent comuna i corrent, de persones que tenen un alt concepte del que és una persona. Ja jubilats continuen tenint com a objectiu la recerca de la justícia social, compartir amb l'altre, amb el germà; a reconèixer-nos com a humans en la trobada: són els voluntaris. Voluntaris que treballen en diferents organitzacions socials, en ONG, en esglésies, centres culturals, associacions de veïns, d'escoles i d'hospitals, fomenten la cultura, visiten malalts, participen en manifestacions, en recaptés

d'aliments i d'altres, pinten, escriuen, gestionen, aconsegueixen, alegren, acompanyen, canten, ballen, escolten, t'acompanyen, etc. Totes aquestes accions són sinònims de: **t'estimen**.

Algunes històries de vida

Maria Arellano

Haver tingut una infantesa, joventut i maduresa molt difícil no és excusa per abandonar-se durant la jubilació, ans al contrari.

Va participar en la fundació de l'associació d'ajuda als malalts d'Alzheimer de Sant Boi de Llobregat. Immigrant, va tenir una infantesa i joventut difícils amb moltes privacions. Es va casar a 21 anys amb un masclista del qual no es va separar a causa de l'ambient social de l'època. Té tres fills a cuidar i la mare, vídua amb Alzheimer, que conviu a la casa. Més endavant el marit també cau en la mateixa malaltia. Amb prou feines dorm. La mare la porta a la residència però el marit està amb ella i el cuida a la botiga. Amb pocs dies de diferència moren

Concentració sindical en defensa de les pensions.

mare i marit. Ja a la maduresa, juntament amb altres dones que tenen familiars amb Alzheimer creen l'associació. Reconeix que ha dedicat la vida a treballar, a cuidar els altres i a fer l'associació per tal que se'n beneficiï molta gent.

Teresa Huguet

Moments difícils en temps de la jubilació d'una militant de la GOAC superats gràcies a l'amistat.

Els primers mesos de la seva estada a la residència no van ser fàcils. Acostumada a una vida independent i de molta activitat, les noves circumstàncies fan que el seu caràcter es torni una mica agre, amb prou feines somriu, protesta per gairebé tot. Rebutjava el menjar, semblava que desitjava morir. Però a poc a poc —com si fos un petit miracle— es va anar refent. La Tere no només es va anar recuperant físicament sinó també en el seu esperit. Com va ser possible aquest canvi? Gràcies a les visites i l'acompanyament va aprendre a acceptar la seva situació i les seves limitacions. El seu tarannà va canviar completament: va començar a somriure, a preguntar i interessar-se pels altres, a saludar la gent, a ajudar els companys i companyes de la planta, a sentir-se a gust amb ells, semblava una altra.

Mercè Solé

Després d'una vida molt compromesa en el treball i amb els altres, es planteja noves maneres més «gratuites» de viure i connectar-se amb la gent.

Viu a Viladecans, és membre de l'ACO, militant dels Comuns i participa en una llista inacabable d'activitats polítiques, socials i religioses. Jubilada de fa poc. «Treballar s'ha convertit en la manera de relacionar-me amb d'altra gent. Potser no l'única manera, però sí la més freqüent. Ara que ja em plantejo la jubilació potser serà el moment de passar del treball al ball. Bé, és un dir, perquè encara que el treball formal s'acabi, i jo vull que s'acabi, hi ha moltes altres coses en què continuaré treballant: gaudir de la música, de la natura, de la bellesa, de la conversa, de l'escriure. "Perdre el temps", disfrutar d'allò que aparentment no serveix per a res, però que notes que surt amb força de dins o que connecta amb l'interior i que t'uneix a l'altra gent. I això, però, té molt també de treball, d'esforç, d'incomodat, de tensió

Eucaristia en la Jornada General d'ACO.

interna quan alguna cosa vol néixer i no saps quina forma donar-hi. Vaja, veig que ball i treball estan molt entortolligats. Com ho portaré?»

Manuel Martín Andón

A la jubilació revises la pròpia vida i actues en conseqüència.

Jubilat de la SEAT i militant de la CGT. «La família tolerava malament tota l'activitat sindical i política que duia. Problemes no en vaig tenir, ella ho acceptava, però sí que ara em recorda moltes vegades que la vaig deixar sola amb les criatures. Jo he estat més fora que a dins la casa. Així com ara, un cop jubilat, cuino, vaig a comprar i estic a casa, abans tan sols trepitjava la casa per dormir i menjar.»

Manoli Prada

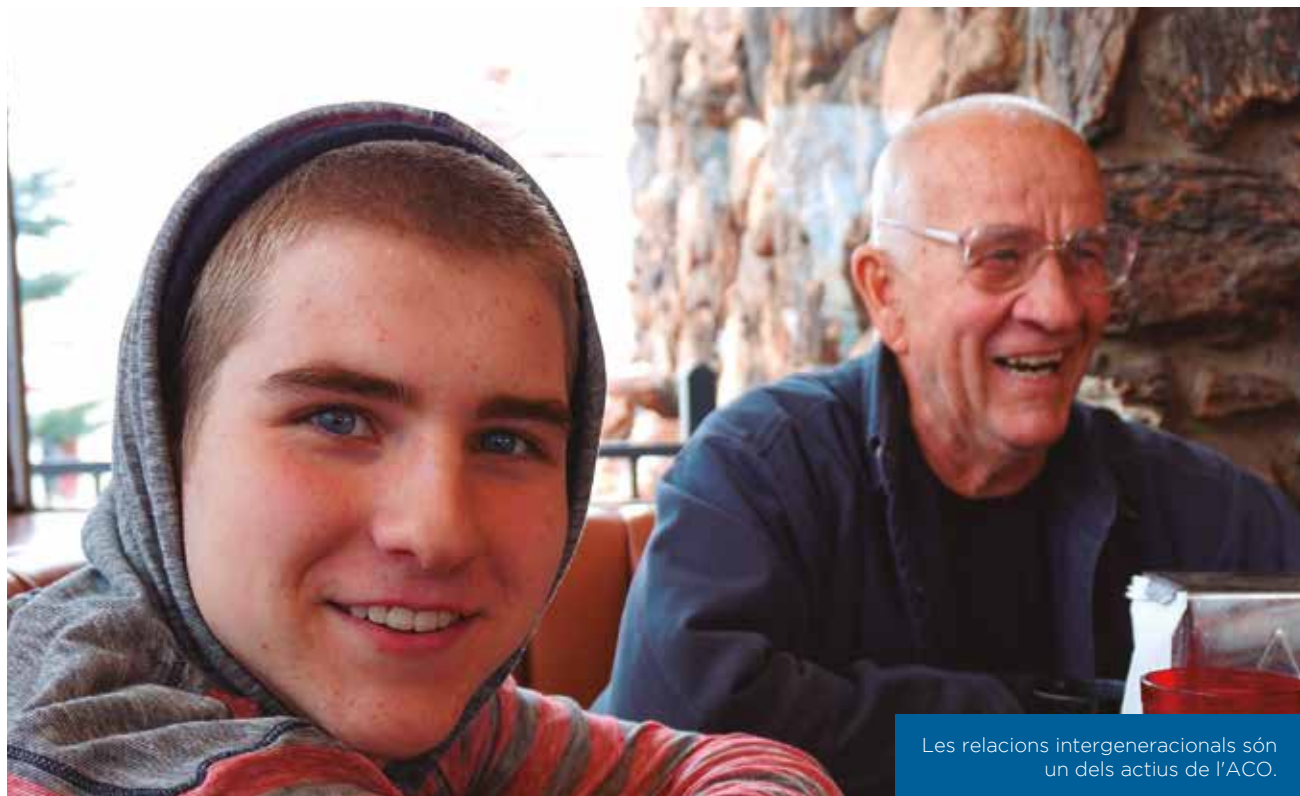
La fe i l'amor rebuts dels pares, últim fonament de la seva vida.

Militant de la GOAC. Ha participat i participa en múltiples activitats

del Casal Infantil i Juvenil de Marianao de Sant Boi de Llobregat. «El que més m'ha marcat és la fe i l'amor dels meus pares. La fe és el que m'ha portat sempre a veure que l'altre té els mateixos drets que jo. Per tant, no el puc ni jutjar, ni trepitjar, al contrari, he de respectar els altres, entendre per què fan coses que potser a mi no m'agraden. I penso per què passa això? Pot ser per la família que tenen, pot ser per tantes coses... Com deia, per a mi el prioritari és la fe. I la fe et mou a encarnar-te, a fer-te carn amb la gent. Això no vol dir que ho assoleixis, una cosa és la teoria i després hi ha el dia a dia on cal practicar la fraternitat. Jo soc egoista i tinc els meus defectes com qualsevol, el que passa és que tinc l'hàbit, sobretot als matins, d'asseure'm i reflexionar amb els evangelis a les mans les meves actituds, les meves pràctiques, les meves debilitats. I a la nit m'agrada recollir el dia: què he fet?, com he actuat en aquella situació?, m'he oblidat d'atendre algú...? Resumint, intento reflexionar què crec que és important a la vida.»

BIBLIOGRAFIA:

- › *16 veus santboianes*. Coordinador: Emili Ferrando. Ed Fundació Marianao. 2018
- › *L'aventura d'envellir*. Teresa Pàmies. Ed. Empúries. Barcelona 2002
- › <https://www.bartolomefreire.es/>
- › <http://mosquiticamell.blogspot.com/2019/07/ballar-i-treballar.html>
- › https://www.ara.cat/societat/JESUSCOMELLAS-Lalegria-jubilacio-dura-anys_0_1820817965.html
- › <https://envellimentsaludable.com/personatge-destacat/>

Les relacions intergeneracionals són un dels actius de l'ACO.

CONFINAMENT I PANDÈMIA: QUATRE REFLEXIONS RELIGIOSES

Les circumstàncies de la pandèmia i del confinament per frenar-ne la propagació han estimulat reflexions sobre la salut, l'economia, la cultura, la llibertat, les xarxes socials, el futur..., i també sobre qüestions religioses. Aquí en faré quatre comentaris breus, referents a l'emoció, al pensament, al temple i a la natura.

Entre les emocions d'aquests dies, intenses, destaquen l'angoixa, la llàstima i l'agraïment: angoixa pel que pugui passar als nostres, llàstima pels qui sofreixen –els qui han mort sols, han patit la malaltia en termes greus, s'han quedat sense feina o han estat confinats en males condicions–, i agraïment envers els sanitaris que han estat en primera línia, corrent un gran risc. Una visió religiosa aporta un xic de serenitat davant aquestes emocions: els qui han sofert o han mort creient en Déu no estaven tan sols com els qui no hi creuen.

En el pensament, hem tingut presents Déu i el proïsme: on és Déu?, què fa Déu?, què li podem demanar?, com podem ajudar els altres?, com podem contribuir que la malaltia no s'escampi? Pensar en el bé dels altres i no tan sols en el nostre –valor cívic i religiós– ha ajudat a acceptar amb més calma les molèsties del confinament. Pensar en Déu ens ha dut a veure la pregària no com una petició que Déu ens solucioni directament els problemes, sinó que ens doni

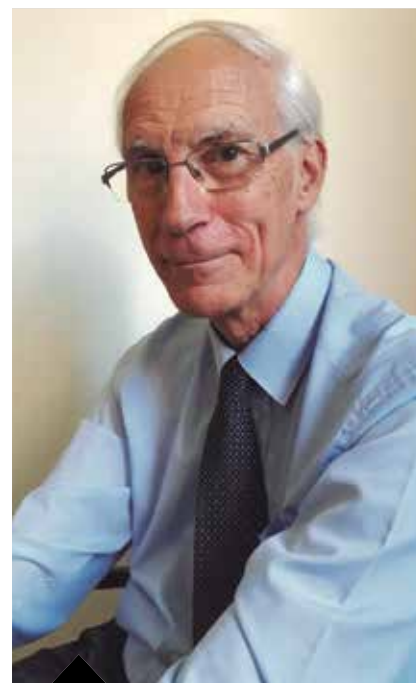
energia espiritual per poder solucionar-los nosaltres. També hem vist, com en una nova versió del sermó de les Benaurances, la llista dels serveis essencials, que capgirava valors usals i posava a primer terme, a més del personal sanitari, els cuidadors de vells, la gent de neteja, els escombriaires, els productors i distribuïdors de queviures, gent, en general, no prou considerada i ni ben pagada.

Ens han impressionat els temples buits, els llocs sagrats més emblemàtics –el Vaticà, la Kaba, el Mur de les Lamentacions...–, pràcticament deserts. Això ens ha fet més sorprenent i colpidora la ressonància de les cerimònies. Hem viscut en la intimitat de la llar una participació a distància en les celebracions comunitàries. Hem pogut apreciar què aporta a l'experiència religiosa compartir experiències en comunitat, i hem descobert nous camins per a comunicar i compartir la nostra vivència de la fe.

Finalment, pel que fa a la natura, hem constatat un cop més que és dinàmica i cega, i fins a quin punt som vulnerables als seus canvis. Els transports globals han incrementat el ritme i l'amplitud de propagació de la malaltia. La impressió que podríem fer humans pràcticament immortals mitjançant canvis genètics i nanotecnologia s'ha vist desacreditada. La natura no és bona ni dolenta, és poderosa i

dinàmica. Si la destruïm es repararà, en formes noves, després de destruir-nos a nosaltres. La natura no és sagrada, però és un àmbit imprescindible per al sagrat, i en som parcialment responsables.

Les experiències d'aquests dies han donat per a moltes reflexions, que convindria desenvolupar, aprofundir i aprofitar com a estímul per a renovar-nos.

David Jou, és físic i poeta i ha estat recentment nomenat president de la Fundació Joan Maragall (Cristianisme i cultura).

VICTÒRIA CAMPS, PENSADORA

Per Quim Cervera / Fotografies: Sergio Ruiz

**«TOTES LES TEORIES
FILOSÒFIQUES DE
LA FELICITAT HAN
CONSIDERAT QUE
RAU EN UN CULTIU DE
L'ESPIRITUALITAT»**

«La felicitat és la recerca de la millor vida que està al nostre abast.» Deixem ressonar aquesta cita del seu llibre *La búsqueda de la felicidad* (Arpa Ediciones, 2019) i, després de l'entrevista telemàtica, podrem concloure que l'autora es troba a prop d'aquest estat o, més ben dit, d'aquesta 'cerca', perquè, tal com ensenyen els filòsofs, «la felicitat, en efecte, és el major bé, però un bé que exigeix esforç, paciència, perseverança i temps». El que segueix és el diàleg amical que vam mantenir amb Victòria Camps i Cervera (Barcelona, 1941), catedràtica emèrita de filosofia moral i política de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

Quines són les qüestions més importants del que passa al món? I a Europa? I a Catalunya?

Òbviament el més important que està passant és la crisi derivada del coronavirus. També és preocupant la desafecció de la ciutadania envers la política i l'elecció de dirigents polítics amb poca categoria i en la ratlla del populisme. Un altre gran problema que ve de fa temps i que no sabem abordar és la qüestió referent a les migracions, no només de les persones que busquen refugi sinó de persones que pateixen perquè no poden sobreviure als països d'origen i que busquen un país que els aculli.

«Què hem de fer?»
és la pregunta
fonamental de l'ètica»

Què pot aportar l'ètica a aquestes qüestions? I quina ètica? Hi ha una ètica universal?

L'ètica hi pot aportar sobretot reflexió. D'una banda, és la capacitat que tenim de fer-nos una pregunta fonamental: «Què hem de fer?» En castellà encara millor: «¿Qué debemos hacer?» Aquest

deure, la pregunta que es fa Kant, és la pregunta fonamental de l'ètica i que ens fem tots els éssers racionals, que se suposa que som els humans. És una pregunta inevitable, ara bé una cosa és que hi vulguem reflexionar o bé que passem de llarg. Hem de buscar respostes a aquesta pregunta, individualment i col·lectivament. Un fa el que pot quan es planteja aquests conflictes des d'un punt de vista personal. Col·lectivament, la resposta que donem es trasllada a decisions polítiques i jurídiques. Per exemple, una resposta a la pregunta «què hem de fer?» ha estat la Declaració Universal de Drets Humans. És una resposta ètica, encara no jurídica; perquè tingui un recorregut s'ha de convertir en dret positiu, en constitucions polítiques, en dret públic. Això ho impulsa i estimula l'ètica. Ara bé, veiem que això a la pràctica no s'acaba de reflectir i constantment davant de problemes com les migracions veiem que la resposta a la pregunta «què hem de fer?» és molt insatisfactòria. Cada persona s'hauria d'interpel·lar a si mateixa («què he de fer jo») i també ho hauríem de fer a les institucions públiques (col·lectivament tenen poder de resoldre conflictes i redreçar la situació).

L'ètica necessita un fons religiós o espiritual?

Totes les morals i ètiques han tingut una evolució. Hi ha hagut un moment que s'han preguntat quin era el fonament de les obligacions morals i les religions hi han donat resposta. La majoria de les religions (penso sobretot en les monoteïstes) tenen incorporada una doctrina moral, que és una manera de viure. Però tornant a la pregunta, és necessari aquest fonament transcendent perquè es puguin mantenir els preceptes morals? Crec que no cal. Si fem un repàs del contingut de la majoria de doctrines morals hi ha coses molt específiques (els manaments,

▶ per exemple). La religió com a fonamentació de la moral no té gaire sentit avui. En la Declaració Universal dels Drets Humans a què ens referíem hi ha dos grans valors que es reconeixen: la igualtat i la llibertat, que es prediquen com a valors universals per a tothom, tingui o no religió. Hem arribat a un punt que la fonamentació de les normes morals la trobem en la racionalitat i en la història de la humanitat, hem arribat al convenciment que hi ha uns valors fonamentals que tothom hauria d'assumir. Una altra cosa és si una fe religiosa serveix més o menys per motivar moralment la persona, i jo diria que potser sí. Algunes persones sí que necessiten aquesta motivació religiosa, i altres, no. Per què hem de ser justos? Habermas es preguntava com es fonamenta el deure de la solidaritat. La religió dona una resposta: la fraternitat cristiana. Però fora de la religió, també podem trobar aquest fonament. Una és més racional, l'altra és més emotiva, deriva en una fe en una altra vida, en una compensació de les injustícies del món. La religió així, doncs, pot ser un ajut, però no diria que fos necessària.

«Les noves tecnologies han estat una benedicció en el confinament»

Veu important el diàleg entre les diferents tradicions religioses i espiritualitats i les conviccions ètiques? Per què? Què aporta? Com té relació aquest diàleg amb la felicitat i amb l'ètica?

Amb l'ètica sí que hi té relació, el diàleg interreligiós és un comú denominador de la majoria de religions. Una altra cosa és que cada religió té preceptes morals que les distingeixen. Les

religions topen entre elles amb coses concretes com el dret a l'avortament o el dret a l'eutanàsia. Hi ha unes creences, com ara que la vida humana és indisponible per les persones (present a l'ortodòxia cristiana, sobretot catòlica) i que, per tant, només Deu pot disposar de la persona humana. Segons això, una possibilitat com treure's la vida seria immoral. Aquí hi ha discrepàncies molt difícils de resoldre perquè parteixen de creences que no són racionals, és molt difícil el diàleg i conjuminar els dos punts de vista. També hi ha persones creients que no renuncien a la disponibilitat de la vida humana. Hi ha un fonamentalisme religiós que s'encalla en determinades creences que fa difícil l'acceptació universal d'una doctrina moral.

De cara a la felicitat és més complex dir-ho. Totes les teories filosòfiques que han parlat de la felicitat han considerat que rau en un cultiu de l'espiritualitat humana. La *vida bona* (que anomena Aristòtil) és una vida virtuosa que consisteix a cultivar una sèrie de valors que són espirituals. Per als estoics, que són un precedent del cristianisme, la vida feliç s'ha de buscar intentant destriar allò que ens convé del que no, allò que podem canviar del que no, l'autodomini, l'educació de la sensibilitat que ens faci capaços d'abordar frustracions, el patiment... En definitiva, un cultiu del caràcter, que ens pot portar a una vida més satisfactòria i amb més sentit. Tot això té molt a veure amb l'espiritualitat. La mateixa pregunta pel sentit de la vida és una pregunta espiritual, no material.

Els moviments feministes estan canviant profundament les relacions humanes, l'economia, la política, la cultura, les religions, l'ètica, l'espiritualitat. Com ho veu?

El feminisme és una lluita absolutament necessària per a la dona per a conquerir un lloc

en la vida col·lectiva que no ha tingut mai i, per tant, una sèrie de llibertats. Es busca la igualtat per poder ser lliure, una vida equiparada a la que ha tingut l'altre gènere. Però alhora és una lluita bona per a tota la societat. Això ho expressa molt bé el valor que s'està donant darrerament, des de l'ètica i la bioètica, a tenir cura dels altres, a cuidar-nos mútuament. És un valor històricament femení, cultivat en la vida domèstica/privada, tenint cura dels infants, dels malalts, de les persones grans. Ens hem adonat que tenir cura s'ha de convertir en una obligació per a tothom, ningú n'ha d'estar dispensat. Tenir cura, d'alguna manera, ens posa davant de la vulnerabilitat de les persones, de la interdependència. La crisi de la covid-19 ens ho posa molt de manifest. El filòsof Alasdair MacIntyre al seu llibre *Animales racionales y dependientes* (Ediciones Paidós) parla d'un canvi de paradigma: de l'ésser humà que busca l'autonomia a un model que reconeix la interdependència, tant al llarg del trajecte vital de cada persona com en la vida col·lectiva: necessitem família, política, un suport social... L'autonomia és un ideal molt abstracte que no es correspon amb les necessitats de la vida.

Quina opinió li mereix el document del Papa actual *Laudato Si'*, que parla de la cura de la Terra i de les persones, que vincula la construcció d'una societat més justa en favor dels exclosos i els moviments ecologistes?

Cada vegada es veu més la importància de tenir cura no només de nosaltres mateixos sinó també de la natura, perquè les dues cures estan connectades. I també ho veiem ara: una explicació de l'existència de la covid-19 és que abans diverses espècies animals no es barrejaven amb els humans, però la depredació i la pèrdua de biodiversitat ha fet que tot

es barreji amb virus que abans no infectaven persones i ho han acabat fent. La reacció davant aquesta contingència ens hauria de portar a una forma de vida més amable amb la natura, la qual cosa és bastant complicada. És fàcil si se'ns obliga a estar confinats, però quan deixem d'estar-ho tornarem a ser depredadors per naturalesa. La nostra forma de vida està muntada per envair espais i seguir avançant en el canvi climàtic, en la contaminació..., que ens perjudica a nosaltres i a la natura.

«Hi ha un fonamentalisme religiós que fa difícil l'acceptació universal d'una doctrina moral»

Alguns diuen que després de la covid-19 ja no tornarem a ser els mateixos. En què ha canviat Victòria Camps per l'efecte del coronavirus?

Estem en el primer període del que ha representat aquesta catàstrofe, un capgirar-ho tot. Personalment, la vida no m'ha canviat gaire: les persones que ens hem dedicat a l'ensenyament, a l'estudi i a escriure fem una vida bastant solitària i confinada. Si no fos per tot el patiment i l'enrenou que ha provocat, a mi m'ha vingut bastant bé en buidar-se l'agenda de compromisos i poder-me recloure per a fer coses que m'agraden. Tot això, des d'un punt de vista egoista i sense tenir en compte la resta, és una frivolitat. Ara bé hauria de representar un canvi de vida absolutament radical. Aquest canvi s'hauria de poder dur a terme perquè conservem la memòria dels perills que significa viure com vivíem abans. Quan el perill del virus hagi passat —cosa

► que no és gaire clara, ja que pot mutar i pot haver-n'hi d'altres de similars—, és molt fàcil tornar a la vida d'abans, perquè és al que estem acostumats i és molt difícil canviar radicalment. Per canviar a fons, cal una voluntat col·lectiva de canviar, no n'hi ha prou amb la voluntat individual. Si ens volem fer càrrec de veritat del canvi climàtic i evitar tots els efectes que té la manera de viure es necessita decisió política i lluitar contra molts interessos. No soc gaire optimista que això produeixi un canvi de paradigma.

«Cal reforçar l'Estat del benestar i donar un reconeixement econòmic i social a determinades feines essencials»

Quins haurien de ser els criteris a no oblidar en la reconstrucció?

D'una banda, des de la política, el model d'Estat de benestar hauria de sortir reforçat. Ens hem adonat que tenir un sistema sanitari públic és absolutament necessari per a fer front a una contingència com aquesta. Si no ho hem fet molt bé ha estat perquè el sistema sanitari (que era molt bo) ha estat molt retallat i deteriorat els darrers anys.

Un altre punt és quina ha de ser la relació entre generacions, pensant en les persones grans, entre les quals em compto. Un tema recurrent ha estat la qüestió de les residències com una negligència dels poders públics i de tota la societat. No s'ha pensat en la situació de persones en algunes residències (que eren més negoci que altra cosa) poc cuidades.

Pel que fa al nivell de solidaritat, crec que s'ha manifestat: la reacció ciutadana arran de la crisi ha estat exemplar. Els ciutadans s'han fet càrrec de la situació i han sigut responsables amb el confinament —en part per por, també per coacció (hem patit un confinament jurídic)— demostrant actituds solidàries, també de persones que no s'han pogut confinar i han hagut de treballar: sanitaris i serveis essencials, que molt sovint no són ben retribuïts. Aquestes serien reformes concretes i fàcils de fer: reforçar l'Estat del benestar i donar un reconeixement econòmic i social a determinades feines essencials.

Com podríem distribuir la responsabilitat per afrontar la crisi entre ciutadania, polítics, empresaris, sindicats, treballadors...?

Ens ve una crisi econòmica en què la solidaritat serà més difícil que es faci visible. Aquí la responsabilitat política és gran perquè finalment parlem del diner públic. S'ha parlat d'un retorn a Keynes, a les obligacions de l'Estat de fer-se càrrec de tot allò que s'ha estat perdent. Però també hi ha una obligació d'aquelles persones que no només no han perdut, sinó que han guanyat en aquesta crisi sanitària, com alguns empresaris. La solidaritat no és només individual, sinó una contribució a redistribuir els béns bàsics i la riquesa, un dels grans dèficits des de la crisi del 2008.

Estem transitant de la crisi sanitària a la crisi econòmica en un context de por i tancament/ confinament. Pot haver-hi, també, una crisi de valors?

He participat en debats a l'entorn de llibertat-bé comú, llibertat-salut pública, llibertat econòmica-salut pública. L'educació també és un conflicte: com protegim la infància, el dret a l'educació quan ens trobem que es tanca un dels

instruments més importants, l'escola. Tots aquests conflictes de drets i de valors no s'haurien de veure tant com disjuntives (o llibertat o seguretat...) sinó com a complementaris. Si no hi ha seguretat, no hi ha llibertat. Posar-ho com antagònics no té sentit i és fals; si el perill de sortir al carrer de qualsevol manera ens dona una inseguretat alta, per risc alt de contagi, això no és llibertat. L'única manera de lligar aquests valors és a través de la responsabilitat individual, és la que hauria d'obligar la persona a limitar la seva llibertat per tenir més seguretat. Assumim la responsabilitat com a pròpia, una limitació volguda. A Suècia hi ha més confiança en la ciutadania i no hi ha hagut constricció. És un altre país, una altra tradició (protestant), és un país més petit i segurament el virus no hi ha afectat tant. Un altre model és Corea del Sud on també hi ha hagut una assumpció de responsabilitat, amb una tradició comunitària (no autoritària com a la Xina) que els fa responsables. Allà han assumit recuperar el confinament voluntari perquè han vist que el problema no s'havia resolt.

«S'ha de controlar l'ús de les TIC i l'ús col·lectiu que poden fer-ne corporacions i governs»

A banda, amb la responsabilitat personal s'evita que els governs s'aprofitin de situacions provocades per l'estat d'alarma.

Quan tot això hagi passat i els governs hagin vist que això funciona, hi pot haver una tendència a l'autoritarisme, que és una amenaça a la democràcia. L'autoritarisme parteix de la desconfiança, seria millor la

persuasió de la ciutadania. La por també hi ha fet. En aquestes condicions, no calia coaccionar gaire perquè la por motiva a protegir-se.

Quina valoració fa del coneixement i la tecnologia? En què hauríem d'enfocar el coneixement?

Les noves tecnologies han estat una benedicció en el confinament, ens han ajudat a suportar i fins i tot superar aquesta distància social, que no ha estat tant social com física. Quan era petita l'escarlatina ens obligava a estar reclosos a casa, sense televisió, ni mòbils, ni res per alleugerir estar quaranta dies tancats. Això és molt nou; el teletreball ha demostrat que és eficient i que serviria per reduir la contaminació a l'evitar desplaçaments. Però d'altra banda, les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) presenten una sèrie de perills difícils de controlar. Per exemple, un dels primers models per com s'havia de fer front al virus ha estat la Xina i Corea del Sud. Corea té un procediment per controlar els moviments dels ciutadans que ha servit per prevenir contagis. Aquest coneixement social a través de les TIC que pot tenir una finalitat bona si és eficaç, es pot utilitzar de manera molt perversa: per discriminar les persones, per exemple, laboralment o amb les dades sanitàries de les persones que puguin tenir les companyies d'assegurances. S'ha de controlar l'ús de les TIC i l'ús col·lectiu que poden fer-ne corporacions i governs.

Com veu la situació del cristianisme i de les comunitats cristianes a Europa? I a Catalunya? En què caldria que es fixessin més, que afrontessin, que aportessin al món actual?

No sabria dir gaire quina és la situació actual. Crec que hi ha un cristianisme militant que s'ha

barrejat molt amb els moviments socials de solidaritat que són molt potents i que la identitat cristiana d'aquests moviments no s'acaba de veure gaire quina és. Quan el cristianisme es projecta en moviments i accions socials, de beneficència o caritat que avui diem *solidaritat* (i segueix sent necessària), què aporta la identitat cristiana en aquests moviments? No sabria dir-ho gaire, com no sigui que el cristianisme militant és el que ha alimentat més tots aquests moviments socials. Penso en organitzacions com Càritas, absolutament necessàries en la crisi de 2008 i també avui. Tenen un origen i una identitat cristiana i són un impuls i estímul per altres moviments socials no cristians.

«La solidaritat no és només individual, sinó una contribució a redistribuir els béns bàsics i la riquesa»

Què recomanaria a un moviment com l'ACO?

Servir d'impuls i estímul per posar el focus en allò que és una necessitat i un dèficit ètic i social, en les injustícies, i que no mereix l'atenció dels governs, és el que haurien de fer moviments com el vostre i altres moviments socials o bé ONG. Això fa que els governs es posin en moviment i se'n facin responsables. Aquesta és la vostra funció. A més ara, al món del treball hi ha molts interrogants: com repartir el treball, no només per la desocupació, també perquè les TIC estan trastocant-lo. Aquesta reflexió no es fa des dels governs, es pot fer reflexió i acció de manera eficaç.

«SOM REALISTES: VOLEM LA UTOPIA»

DIÀLEG AMB ELS MILITANTS I RESPONSABLES DE PASTORAL OBRERA, **RAFI CÁCERES I PERE PÉREZ**

Per Joan Andreu Parra

El diàleg entre els militants es va fer a través de videoconferència durant el temps de confinament.

Hem assegut a la mateixa taula virtual dos militants de l'ACO en la seva qualitat de responsables de Pastoral Obrera a les diòcesis respectives: Rafi Càceres (a la de Barcelona) i Pere Pérez (a la de Terrassa). En aquesta conversa, agraïda i en comunió «amb tanta gent que pateix la malaltia de manera global», repassem diferents qüestions inevitablement marcades per la pandèmia.

Amb la crisi sanitària provocada per la covid-19 plou sobre mullat després de la crisi irresolta del 2008?

Rafi: Abans de la pandèmia teníem el 20% de la població de Catalunya en risc d'exclusió social i les desigualtats eren molt severes: treballadors pobres, infants..., i, en efecte, plou sobre aquesta realitat. Ara bé, si anem a trobar les causes, veiem que el sistema econòmic

que ens regeix, en particular en la darrera crisi del capitalisme del 2008, ens ha deixat uns governs que han fet polítiques que han desestructurat la societat. Per això, estructures fonamentals d'aquesta societat que ja eren molt fràgils (mercat de treball, sanitat...) ara han de fer front a una nova crisi. I això, és clar, representa un impacte directe en la vida de les persones més vulnerables.

Qui hauria de pagar la factura d'aquesta crisi?

Rafi: Les decisions econòmiques i l'organització del nostre món s'han deixat en mans de qui el dirigeix: grans organismes com el Fons Monetari Internacional (FMI) o el Banc Central Europeu (BCE). Per tant, si els governs no poden pagar aquesta factura, els qui han dirigit aquestes polítiques haurien de fer-ho. La història no s'hauria de repetir i no ho haurien de pagar els pobres, però ens trobem que els governs no planten cara a aquest sistema econòmic: cal posar la vida al centre de les polítiques, no el benefici màxim o el lucre d'uns quants. Per tant, en endavant, en el camp laboral, cal fer polítiques de regulació per a protegir els treballadors i treballadores.

Pere: Històricament, qui paga els plats trencats de la realitat és la classe obrera, els més pobres. Ara bé, hi ha una riquesa immensa al planeta en mans de molt pocs. La història ens diu que sense conscienciació, organització i lluita per utopies fortes (com les que van tenir els nostres avis i besavis) no hi ha canvi possible. Estem en un moment històric en què marca la pauta la pandèmia, però els problemes de pandèmia són la fam, la guerra, l'aigua, la droga, la carrera d'armaments... És cert que la majoria de governs són titelles en mans del capitalisme, però el problema és un sistema econòmic depredador que fabrica pobres i que destrueix la natura. Hauríem de conscienciar-nos i organitzar-nos localment i global per anar creant una alternativa a aquest sistema i plantejar utopies claríssimes, malgrat que estem desmobilitzats per la consciència individualista que crea el sistema. El capital del planeta és dels que l'han creat, ¿per què ningú parla de democratitzar el capital i les empreses? Aquí hi ha la font. Això empalma amb el principi dels seguidors de Jesucrist: que el centre de l'economia, de la vida, és la persona humana

com a fill i filla de Déu. Aquí, els moviments obrers cristians tenim una especificitat i un anunci a dir amb valentia, amb un llenguatge actual i des de la font de la Revisió de Vida: Jesucrist té un projecte d'amor, de justícia i d'igualtat per a tothom.

Rafi: Com a Església, hem d'escoltar la veu del Crucificat, dels crucificats, ara i aquí. I això vol dir denunciar les injustícies d'aquest sistema. Aleshores, a partir de l'anàlisi de la realitat, construir i proposar un món diferent. La nostra missió és de denúncia i anunci.

És molt important prendre'n consciència perquè, a part del tema econòmic i de supervivència que ens afecta, el sistema capitalista tracta d'injectar-nos contravalors. I aquesta també és una factura molt cara que estem pagant i que afecta les nostres vides. Si no tenim consciència, el sistema capitalista ens porta a fer accions deformades pel diner, quan l'important és la convivència, l'estimació, la justícia, la pau... En definitiva, viure en dignitat, com a fills i filles de Déu.

Davant l'aturada de l'activitat econòmica, s'ha facilitat a les empreses els ERTO perquè els treballadors anessin a l'atur temporalment. Com veieu aquest tipus de mesures?

Pere: Els poderosos potser acceptarien una renda universal de manera puntual per evitar un esclat social. Però, donada la realitat, els moviments socials demanen que aquesta renda sigui permanent. Recordem que a Catalunya tenim la Renda Garantida de Ciutadania, fruit de la lluita d'una plataforma popular, i que és per a un col·lectiu marginal empobrit per tal que pugui sobreviure.

Rafi: Estem fent una societat de treballadors autònoms, moltes empreses grans s'han tret les plantilles i, per tant,

han desaparegut aquelles condicions que podrien haver donat cobertura als treballadors i treballadores en situacions com la que estem vivint. Portem només un mes i escaig [al moment de fer l'entrevista] i aquesta "barra lliure" amb els ERTO no té per què; s'hauria d'analitzar cas per cas. Actualment, aquests ERTO deixen les persones en situació de vulnerabilitat: hi ha un col·lapse per cobrar l'atur i es percep —en el millor dels casos— un 70% del sou habitual, que ja era minso i molt ajustat en relació amb despeses de les famílies, com l'habitatge i l'aigua, llum i gas... Cal preguntar-nos per què qualsevol situació social afecta directament el sistema laboral. Per què aquesta feblesa? A més, ens agafa amb un mercat de l'habitatge super desregularitzat: no pot ser que, en democràcia, una necessitat bàsica tingui el preu que una empresa sense escrúpols vulgui imposar.

Pere: No hi ha democràcia si no tenim democràticament el control dels diners, de les finances, de la tecnologia. La humanitat estem en un moment històric, els països rics estem vivint una experiència de pobresa i malaltia que ens acosta als empobrits. Estem prenent consciència, tot i que relativament: quan passi, tornarem a sentir-nos "els reis del mambo". Potser tenim una oportunitat de canviar l'estil de vida.

Al comunicat del SIPOC s'agraïa la tasca de «totes les persones que cada dia sostenen la vida, amb feines moltes vegades no prou reconegudes». Quines conclusions podem treure d'això de cara al futur?

Pere: Toquem el moll de l'ós de la injustícia. Tots els imperis tenen esclaus i l'imperi de l'economia financera, depredadora i capitalista, també. Hi ha diferents maneres d'esclavisme: les *kellys*, els immigrants, les llatines que

Pere Pérez i Oriol Garreta preparant l'Eucaristia als Exercicis d'Estiu d'ACO.

cuiden els avis, els falsos autònoms a les càrniques o d'altres empreses, les persones que netegen hospitals i escoles. Es tracta de les ocupacions menys valorades (amb condicions laborals nefastes i sous de misèria), però ara s'ha desvelat que tenen una rellevància importantíssima per a tota la població. Força persones que treballen en aquests àmbits estan sense papers. Per tant, no tenen reconeguts els drets més bàsics; nosaltres, com a militants obrers i cristians, tenim l'oportunitat de fer camí amb elles.

Rafi: Efectivament, sectors com la neteja o les cures s'han posat al centre. En aquest àmbit de les cures en residències, s'ha de valorar aquells centres que han mantingut la qualitat i l'atenció a la gent gran. Però s'ha de denunciar aquelles empreses de gran capital que han entrat en aquest món en veure-hi únicament un negoci. Està bé que, ara, sortim a aplaudir els sanitaris, però no oblidem les

condicions en què han treballat en èpoques anteriors, molt properes: amb contractes per hores, alta càrrega de pacients... A més, aquest sobre esforç que estan fent durant tantes setmanes, amb una sobrecàrrega emocional i física, en un sistema sanitari molt castigat, ¿quines repercussions tindrà en un futur? També hi ha infrafinançament i precarització en la investigació, quan és absolutament necessari l'increment del coneixement per mantenir i millorar la vida de les persones. Com a societat estem cridats a veure què és essencial i prioritari a les nostres famílies, empreses, al nostre país, al nostre món.

Pere: Els moviments que estem a la Pastoral Obrera de Catalunya podríem fer un acte a la plaça de Catalunya de Barcelona, quan passi tot això, en reconeixement a tots aquests treballadors més esclavitzats i convidar-los-hi. Això és significatiu i amb contingut creient i ara és el moment. No

importa el nombre de persones que hi poguéssim participar en aquest acte. El més important és que, com a militants obrers i cristians, donem veu als nostres germans més explotats.

Som en temps de Pasqua. On trobeu signes d'esperança en el context de la pandèmia?

Pere: A la nostra parròquia de Bellavista s'ha creat un grup amb gent jove per anar a cases a portar medicaments i aliments, perquè els voluntaris habituals som gent gran, de risc, tancats a casa. Això és una gran esperança i és generalitzat. En sortir al balcó ens relacionem més a l'aplaudir amb els veïns, preguntem per la família. És un signe de solidaritat, de consciència que tenim el mateix problema, ens mirem com a germans i germanes. I també és un signe de resurrecció.

Rafi: Aquests dies, estem veient certa restricció en els horaris d'obertura al públic de comerços, quan estem acostumats a horaris

Rafi Cáceres i Mercè Solé comentant la jugada a la Jornada General de l'ACO.

els aliments de proximitat tenen un valor. Moltes cooperatives de pagesos s'estan organitzant per portar cistelles de productes a cases, sobretot de gent gran.

Rafi: En el seu moment, la Pastoral Obrera havia analitzat i denunciat la deslocalització d'empreses. Primer per la desocupació que va crear; però ara, a més, ens adonem que no disposem d'un teixit productiu divers que ens permeti produir i disposar de béns de proximitat (en la màxima mesura que es pugui). Un exemple d'aquests dies és el de la necessitat urgent de mascaretes per a la protecció de les persones que han hagut de treballar; hem hagut de recórrer a d'altres països per a comprar-ne! Hem construït una societat de *low cost* (feines, productes, gestió de les empreses). El repte seria repensar aquest teixit empresarial de proximitat que proporcioni als treballadors i treballadores unes condicions laborals dignes, que minimitzi l'afectació de la fabricació dels productes sobre el medi ambient; i, llavors, que la ciutadania paguéssim un preu just per aquesta producció més ètica.

Pere: Voldria fer un gran crit d'esperança pasqual, com a creients en el missatge de Jesucrist: malgrat el moment que estem vivint i el que viurem, al cor d'aquest patiment hi ha el Crucificat, el Ressuscitat. El projecte de Jesús és: la solidaritat, la presa de consciència, l'ajuda mútua, la lluita per la justícia i la denúncia de la injustícia, l'amor compartit amb els empobrits i els qui pateixen. I aquí descobrim la crida a la vocació i la missió per construir el Regne de justícia que Jesús ens proposa. L'esperança és un regal de l'Esperit Sant que és revolucionària: amb esperança tot és possible. Des de la confiança en el Déu-Pare que, amb Jesús, ens invita a posar fil a l'agulla: som-hi!

amplis que condicionen la vida de les persones que hi treballen. Per tant, són aspectes que admeten canvis. Hi ha coses que es poden fer, també, en qüestions de fons: podem revertir les prioritats a la nostra vida. A la família, per exemple, el prioritari és la salut, el menjar, la convivència, el diàleg, la cura de grans i petits i, especialment, els que estan en pitjors condicions. Espero que la pandèmia que ens ha tocat viure canviï la nostra consciència, les nostres accions i les dels qui controlen el capital, que no

tenen entranyes. Em venen al cap les paraules de l'Evangeli: «Convertiu-vos i creieu en la Bona Nova». Tocant fons molts (malauradament és així) podem escoltar més clarament la crida a canviar personalment i col·lectiva.

Pere: Dins aquests col·lectius empobrits, vull fixar-me en el de la pagesia del nostre país, cada vegada més empobrida per multinacionals i supermercats que venen productes de tot el món als preus que imposen. En aquest moment hem pres consciència que

Joves i espiritualitat

Cal acostar-se als joves amb la gramàtica de l'amor, no pas amb el proselitisme. El llenguatge que la gent jove entén és el d'aquells que donen la vida, el de qui és allí per ells i per a ells, i els de qui, malgrat els seus límits i febleses, proven de viure la seva fe amb coherència. Papa Francesc (Christus vivit, 211).

L'any 1999 milers de joves ballaven a ritme de ska amb el grup The O.C. Supertones durant la visita

que el papa Joan Pau II va fer a la ciutat americana de Saint Louis. Un any abans The Insydez havia entrat a la prestigiosa llista d'èxits musicals Billboard, amb el seu treball *Skalleluia*. Del gospel al rock, al metal o al trap, l'escena de la música cristiana contemporània (sorgida principalment de les esglésies evangèliques) té molts seguidors i fins i tot compta amb una categoria en els premis Grammy. El 2013 Lecrae va ser el primer cantant de hip-hop que va guanyar aquest Grammy. «Eren persones com jo però el seu caràcter era simplement diferent. Eren amorosos i això era el que realment em va atraure». Així explica com als 17 anys va deixar

el tràfic de drogues i la violència per la Bíblia, gràcies a una amiga de l'escola que el va convidar a un grup d'estudi bíblic.

«M'he adonat que soc molt espiritual. Avui dia no es parla tant d'això pel prejudici de vincular el que és religiós amb les institucions, però per a mi no hi té res a veure. El que és espiritual té a veure amb alguna cosa que et transcendeix», afirmava la cantant Rosalía en una entrevista. El 20 de març passat, just la setmana que començava el confinament, penjava un tuit amb el parenostre, que va tenir més de 37.000 *M'agrada*.

Portada del disc de Lecrae, "Let the trap say Amen"

És només màrqueting i espectacle? Ens podem perdre en la forma més que en el fons? L'Església i els moviments donen resposta espiritual als joves? Què entenem per espiritualitat? Com l'entenen i viuen els joves? Què pot ajudar a fomentar-la? Quins són els elements que fan que aquesta sigui una experiència transformadora i vinculada als altres?

La joventut: un desafiament per a l'Església

Demanem al Senyor que alliberi l'Església dels qui volen envellir-la, esclerotitzar-la en el passat, aturar-la, tornar-la immòbil. També demanem que l'alliberi d'una altra temptació: creure que és jove perquè cedeix a tot allò que el món li ofereix, creure que es renova perquè amaga el seu missatge i es mimetitza amb els altres. No. És jove quan és ella mateixa. Papa Francesc (*Christus vivit*, 35)

«Som una comunitat significativa per als joves d'avui? (...) Quina conversió o gestos profètics cal fer per tornar a comptar amb la confiança de les noves generacions?» Aquestes van ser algunes de les preguntes que van motivar la celebració

Portada del disc de la banda d'ska The Insyderz, "Skalleluia!"

al Vaticà d'una Assemblea de bisbes dedicada exclusivament a la joventut l'octubre del 2018. Fruit d'aquest sínode, el papa Francesc va publicar l'any passat l'exhortació apostòlica *Christus vivit*, «no només una reflexió sobre els joves i sobre com l'Església els ha de tenir presents en la vida i acció pastoral, sinó que enllaça amb altres temes importants que afecten les persones com les migracions, l'escàndol de l'abús de menors i el clericalisme, l'opció preferencial pels més pobres i febles de la societat, el treball i l'atur...», sosté el consiliari Josep M. Romaguera. Per tant, a *Christus vivit* els joves no apareixen com a tema: «Són els destinataris i els interlocutors d'aquesta carta que els adreça "amb afecte". El Papa diu explícitament: "En realitat, la joventut no existeix, existeixen els joves amb les seves vides concretes". Així doncs, Jesucrist és el tema», aclareix en Josep Maria.

La religió ja no és la referència principal

Els estudis d'opinió van confirmant la creixent secularització de la societat i especialment en la població més jove. Un 50% dels catalans es consideren religiosos (tot i que d'aquests només la meitat es consideren practicants), segons el Baròmetre sobre la religiositat i la gestió de la seva diversitat 2016¹. Això significa uns 5 punts per sota respecte els resultats de l'any 2014. D'altra banda, un 46,8% del total de la població es considera una persona molt o bastant espiritual, només 1,3 punts menys que el 2014.

El mateix papa Francesc fa referència explícita a *Christus vivit* a les reflexions que van fer arribar els

joves prèvies al Sínode: «Es posa de manifest com l'Església és vista avui per molta gent: una Església que no és significativa per a la vida dels joves, la presència de la qual els és molesta i fins i tot irritant... El Papa reconeix que hi ha raons per a això: escàndols sexuals i econòmics, per exemple. També recull la crítica a la insensibilitat envers els joves per part de capellans, a les homilies poc preparades i a la dificultat per donar raó de posicions doctrinals i ètiques. L'afirma que els joves reclamen una Església que escolti i no condemni, que parli però no només entorn dels temes que "l'obsessionen"», analitza Romaguera.

Però a més del que el Sínode ja ha posat sobre la taula, aquesta pèrdua de referència no és un problema exclusiu de l'Església catòlica. Actualment, els estudis observen que la religió com a institució ha perdut pes social, com a vehicle de referència o d'autoritat. Moltes inquietuds o preocupacions dels joves (medi ambient, drets humans, relacions personals, sexualitat, etc.) les canalitzen o se socialitzen a través d'altres organitzacions o mitjans (televisió, sèries, música...) que normalment no estan lligats a la religió.

L'Enquesta Mundial de Valors² indica que els joves enquestats (d'entre 18 i 24 anys) en quaranta països informaven de nivells més alts de creença en Déu en comparació amb els nivells d'importància de la religió en les seves vides. En la mateixa línia, l'Estudi Nacional de Joventut i Religió dels Estats Units indica també una tendència a l'alça de joves que s'identifiquen com a espirituals però no religiosos³.

2 Web de la World Values Survey: <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>

3 Denton, M. L., L. D. Pearce, and C. Smith. (2008). Religion and Spirituality On the Path Through Adolescence, Research Report Number 8. National Study of Youth and Religion, University of North Carolina at Chapel Hill. <https://>

1 Centre d'Estudis d'Opinió (2016). Baròmetre sobre la religiositat i la gestió de la seva diversitat 2016. Disponible a: <http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos/estudis/barometre/>

Manifestació del Primer de maig

La transmissió de la fe

En alguns llocs s'esdevé que, després d'haver provocat en els joves una intensa experiència de Déu, un trobament amb Jesús que ha tocat els seus cors, acabat només els ofereixen trobades de "formació" en què tan sols s'aborden qüestions doctrinals i morals: sobre els mals del món actual, sobre l'Església, sobre la Doctrina Social[...], i sobre altres temes. [...] Calmem l'obsessió per transmetre un cúmul de continguts doctrinals, i primer de tot mirem de suscitar i fer arrelar les grans experiències que sostenen la vida cristiana. Papa Francesc (Christus vivit, 212)

La literatura científica apunta que massa sovint l'educació religiosa

youthandreligion.nd.edu/assets/102511/w2_pub_report_final.pdf

s'ha limitat a fer-se des d'un vessant essencialment descriptiu —ja sigui dels fets relatats en els textos sagrats o en els aspectes culturals i litúrgics de les diferents religions— i no s'ha enfocat prou des de l'espiritualitat o des del món de la vida dels propis joves⁴.

En aquest sentit, ja pels anys 70 el pedagog Paulo Freire⁵ es referia a una "Església tradicionalista" la que busca «arribar a la Transcendència sense passar per la mundanitat (...) sense experimentar-se en la Història; volen la salvació sense l'alliberament», en contraposició a l'"Església profètica" que té com a

4 Marisa Crawford & Graham Rossiter (1996) The Secular Spirituality of Youth: Implications for Religious Education, British Journal of Religious Education, 18:3, 133-143

5 Paulo Freire (1972). *La misión educativa de las Iglesias en América Latina*. Talca: Fundación Obispo Manuel Larraín

missió crear consciència de l'estar sent, de recrear-se contínuament, de la necessitat de viure la fe en diàleg, junt amb altres. «Així és com sempre vaig entendre Déu: una presència en la Història que no em prohibeix fer-la sinó que m'empeny a favor de la transformació del món, amb la qual es restaura la humanitat dels explotats i dels febles»⁶.

Per superar aquesta visió d'una religiositat poc vinculada amb el món i amb la vida, també pels 90 algunes investigacions en teologia i pedagogia apuntaven la necessitat d'una educació religiosa vinculada al món i als problemes. És a dir, centrada en qüestions espirituals fonamentals que els joves consideren claus per

6 Freire, Paulo (1997). *A la sombra de este árbol*. Barcelona: Hipatia Editorial

a la seva vida⁷, per tal que l'estudi o la transmissió de la religió sigui vàlida per a tothom.

És que tot i evidenciar les dificultats de concretar les estructures pastorals que s'haurien d'adoptar en un document «adreçat a totes les Esglésies, que són diverses i viuen en ambients culturals molt diversos», com indica Romaguera, «sí que esmenta algunes coses en las quals no s'ha de caure», a més de l'educació religiosa, quan diu que “es tracta de no posar-los tants obstacles, normes, controls i marcs obligatoris a aquests joves creients que són líders naturals en els barris i en diversos ambients”».

7 K E Nipkow, Pre-conditions for Ecumenical and Interreligious Learning: Observations and Reflections from a German Perspective (Sydney: Australian Catholic University Moral and Religious Education Project, 1991).

L'experiència espiritual existeix i és diversa

Moltes investigacions mostren com als joves sí que els preocupen els problemes de la transcendència. A mesura que volen formar-se una identitat significativa i quan estan exposats a una varietat de creences, valors i rols, es fan preguntes existencials, sobre el final de la vida i cerquen un propòsit vital⁸. Els adolescents no només es fan la pregunta *Qui soc jo?*, sinó que també busquen entendre a qui i on pertanyen⁹.

Així doncs, que hi hagi menys afiliació religiosa formal, no

8 King, P. E., Carr, D., & Boitor, C. (2011). Religion, Spirituality, Positive Youth Development, and Thriving. *Advances in Child Development and Behavior*, 161-195.

9 Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. New York, NY: Norton & Co.

significa que els joves no tinguin inquietuds espirituals. I, a més, cada cop ho fan d'una forma més oberta i eclèctica: agafant i incorporant elements de diferents cultures i de diferents religions a la seva pròpia manera d'entendre la fe i relacionar-se amb el món¹⁰.

«Hi ha molta diversitat en els joves i també en cada tradició religiosa: hi ha joves (de qualsevol tradició) que tenen una implicació en la seva fe molt potent, per a ells Déu i la religió són el centre de la seva vida. Després tenim joves que tenen un grau menor d'interès en l'espiritualitat i altres que viuen la religió com un procés de socialització», explica Sergio Arévalo, coordinador d'Audir Jove. Ara bé, en Sergio subratlla

10 Crawford, M., & Rossiter, G. (1996). The Secular Spirituality of Youth: Implications for Religious Education. *British Journal of Religious Education*, 18(3), 133-143.

un aspecte important: «Hem passat de ser una societat en què la religió tenia un rol molt important a ser-ho menor i això es nota molt en els joves. El catolicisme ha decrescut en els joves, ara bé totes les tradicions tenen aquest problema en major o menor grau, perquè el procés secularitzador és transversal.»

L'espiritualitat dels joves i les joves de casa nostra

El grup de joves de l'Associació Unesco per al Diàleg Interreligiós (AUDIR) en què s'apleguen joves de diferents tradicions religioses, ateus i agnòstics es va iniciar l'any 2015 com una activitat per conèixer la diversitat religiosa. «Un cop al mes visitàvem centres de culte i comunitats. Va sorgir la idea de fer aquí la Nit de les Religions, que es feia a Berlín. A la primera edició hi van participar vint-i-quatre comunitats i va tenir molt bona acollida. Cada any hi participen més persones o bé interessades en la diversitat religiosa o amb una raó espiritual,

o bé interessades en la cultura», sosté Arévalo.

Un altre aspecte que convé valorar és si les expectatives i opinions dels joves són tingudes en compte en les confessions religioses. «Els joves són ben considerats per les comunitats, però no hi tenen sempre un rol decisiu. Hi ha joves actius, però qui té l'última paraula és la persona que mana, i això pot generar que trobin altres sistemes participatius en els quals se sentin més enriquits», remarca Arévalo.

Al Quadern CIJ, n. 218, *Ser cristià a Europa?*, Víctor Codina suggeria que els joves poden ajudar a reformular les diferents tradicions religioses «no per trencar amb la tradició, sinó per poder viure-la avui de manera actualitzada i renovada». Sergio Arévalo té la impressió que «tot és possible. S'ha de veure des de dues perspectives: una cosa és l'experiència religiosa, mística, espiritual; qualsevol persona la pot canviar. Jesús o Buda són un exemple de joves que han canviat l'experiència del món i

de l'espiritualitat. I, d'altra banda, també es poden canviar coses concretes de cada tradició: depèn de cada tradició i d'on es vulgui arribar». El que és clar per Arévalo és que «s'ha de potenciar el positiu i valorar el que fan els joves, no en tant que joves, sinó en tant que aporten a la tradició i a la societat».

Les dades que tenim actualment (a partir del projecte *Adolescents, joves, religions i tecnologia a Catalunya*, 2016) ens diuen que fins al 24,2% dels joves creients de Catalunya fan ús d'eines digitals per seguir la seva religió, principalment entre els joves catòlics, islàmics, jueus, sikhs, mormons o testimonis de Jehovà. Tot i això, encara en la majoria de casos l'activitat en comunitats religioses digitals és una prolongació de l'activitat presencial.

Webs, aplicacions, xarxes socials o fòrums s'utilitzen tant per comunicar-se com per pregar. És el cas d'Instapray (en anglès), un espai per pregar, demanar la pregària als altres, pregar en

grup i donar-se suport. Altres aplicacions que afirmaven seguir els joves eren Holy Rosary o iBible (catolicisme), iQuran o Muslim Pro (islam), Sundar Gutka (sikhisme) o JW Library (testimonis de Jehovà). Una altra de les aplicacions que més èxit ha tingut al nostre país és Rezandovoy (www.rezandovoy.org), una aplicació i web creada el 2011 per la pastoral dels jesuïtes (que segueix la idea de l'App PrayAsYouGo que ja havien creat els jesuïtes anglesos), en la qual

s'ofereix cada dia de la setmana un àudio d'entre 10 i 12 minuts amb una pregària, l'evangeli del dia, una reflexió espiritual i música.

Els reptes de l'Església

Davant d'aquest context, el papa Francesc en l'exhortació *Christus vivit* apunta alguns dels reptes que hauríem d'assumir com a Església. Els principals punts, segons Romaguera, són:

Posar al centre de tot que «Jesús ha ressuscitat i ens vol fer participar de la novetat de la seva resurrecció» (32). Ell, que viu, és font de vida i manté vius somnis, projectes, ideals, i «ens llança a l'anunci de la vida que val la pena».

«Vosaltres sou l'ara de Déu». Una acció pastoral amb joves, o amb qui sigui, no serà bona si no es mira la gent com a protagonistes del moment present, com a subjectes, com a fills i filles de Déu, que els estima sense límits.

Imatges de la Nit de les Religions que organitza Audir Jove a Barcelona.

La «pastoral juvenil» és present com a preocupació en el gruix del document. Per la mirada que fa sobre els joves “en positiu”; l’anunci que els fa de l’amor de Déu, de la figura de Crist i de l’Esperit Sant; les invitacions al creixement i al compromís en els diversos camps de la vida; l’exhortació a viure arrelats... Són mostres de quines han de ser les actituds de l’Església per afrontar qualsevol pastoral juvenil.

Romaguera finalitza el repàs de *Christus vivit* amb una frase relativa a una actitud pastoral fonamental: «La capacitat de trobar camins on d’altres només hi veuen muralles, l’habilitat de reconèixer possibilitats on d’altres només hi veuen perills. Així és la mirada de Déu Pare.»

Per la seva banda, des de l’Arquebisbat de Barcelona s’ha presentat un nou Pla Pastoral Diocesà que, en línia amb el Papa, marca com una de les prioritats els joves, constatant la necessitat que l’Església doni resposta a les seves preocupacions, que pateixen les conseqüències d’una societat capitalista. Entre les propostes a dur a terme (els joves són l’objectiu d’enguany del Pla Pastoral), la primera, escoltar els joves, posa de manifest la voluntat de l’Arquebisbat de, com diu Romaguera, posar els joves al centre, valorant el treball dels moviments i associacions juvenils cristianes i donant suport a les seves iniciatives, promovent espais d’intercanvi de recursos, ja que són els joves els qui poden aportar el dinamisme necessari per a la renovació eclesial.

Per aquest motiu, destaca l’escassetat de consiliaris i acompanyants espirituals que portin l’anunci de Déu als joves com la principal dificultat a superar. Una de les propostes de l’Arquebisbat per solucionar aquesta qüestió és crear una

escola d’animadors de la fe dels joves.

Anar més enllà del «jo»

La meva espiritualitat es pot definir així: viure Déu en el moment present eternament nou, en què el Pare m’adreça a mi, al món actual, la seva Paraula: aquí, ara, en aquesta situació existencial concreta: deixar que la vida de Déu circuli a través meu cap als altres, i per mitjà dels altres cap a mi. Egide van Broeckhoven¹¹.

Van Broeckhoven va ser un jesuïta obrer que va morir l’any 1967 als 34 anys en caure-li al damunt plaques de metall a la fàbrica de Brussel·les on treballava. A través del seu diari descobrim la seva senzillesa i passió compartint la vida amb els més pobres. I una gran riquesa espiritual ancorada a través de les profundes relacions d’amistat i el compromís amb els més vulnerables.

A l’adolescència el cervell ja ens predisposa a una possibilitat de major creixement espiritual. Però més enllà de la biologia, un dels aspectes més rellevants per a la promoció del desenvolupament espiritual dels joves és l’entorn, ja sigui secular o de fe. En una recerca que va estudiar les construccions psicològiques rellevants per al desenvolupament espiritual en adolescents de 12 a 21 anys de vuit religions i sis països d’arreu del món¹², destacava que l’espiritualitat no s’esdevé de manera aïllada: es produeix en relació amb els altres i implica un fort sentit

d’autoconsciència. És un mitjà per comprendre’s a si mateixos i al món que els envolta i també que modela el seu comportament.

Segons la literatura científica, les relacions, programes i institucions que proporcionen creences i valors clars, provocant una connexió més profunda amb alguna cosa més enllà del jo, són les més adequades per nodrir els joves d’aquesta recerca de l’espiritualitat. Un anar més enllà del jo que motiva a la vegada una forma de vida que beneficia la societat, perquè promou el comportament prosocial, és a dir, el que mou els joves més enllà de les seves preocupacions diàries i fa mantenir compromisos amb el bé comú.

La visió de Cardijn continua sent una resposta

I en això consisteix la formació espiritual: renovar la massa treballadora des de dins, per fer-la aquesta nova classe treballadora, i demà, esperem, aquesta nova humanitat; fer-li redescobrir, adonar-se, conquerir el valor etern de la seva vida. Joseph Cardijn

Una Església i una espiritualitat generada des de la vida dels propis joves, per anar més enllà d’ells mateixos. Valorant l’acompanyament espiritual entre iguals i els laics en primera línia. Posant sobre la taula que els joves del món obrer també són fills i filles de Déu i, per tant, protagonistes de les seves vides i capaços d’organitzar-se i d’evangelitzar altres joves. Joseph Cardijn, el fundador de la JOC, el moviment juvenil portat i dirigit per joves que es proposa ser portador del missatge de Jesucrist als joves obrers, ja va tenir unes intuïcions molt clares a principi del segle XX que encara són totalment vigents.

11 Rambla, J.M. (2007). *Dios, la amistad y los pobres. La mística de Egide van Broeckhoven, jesuita obrero*. Santander, Ed. Sal Terrae.

12 Ebstyn King, P., Clardy, C. E., & Ramos, J. S. (2013). Adolescent Spiritual Exemplars. *Journal of Adolescent Research*, 29(2), 186-212

Joseph Cardijn (1882-1967) va ser un capellà belga que es va adonar de la precarietat que vivien els joves obrers, als quals s'havia despulat de la dignitat com a fills i filles de Déu, i els va agrupar en la Joventut Sindicalista (1919), que es convertiria en la Joventut Obrera Cristiana l'any 1924. Actualment, la JOC és present en més de seixanta països. L'ACO, com sabem, sorgeix el 1950 a França com a part del moviment adult de la JOC, seguint els mètodes i les intuïcions de Cardijn. El mètode principal de la JOC és la Revisió de Vida (RdV), com a eina per lligar la vida i la fe en Crist, fonamentada en les tres veritats de Cardijn¹³.

La JOC vol ajudar els joves treballadors a veure les seves possibilitats per tal que es posin en acció i transformin la seva realitat alhora que es transformen a si mateixos. És un moviment unit a la història del moviment obrer, format per joves que viuen les conseqüències de la crisi, la discriminació i la precarietat. Els i les jocistes celebren la seva fe i ofereixen a altres joves un Jesús que, sent Fill de Déu, va néixer pobre i va optar pels pobres.¹⁴

Aquesta és la història de la JOC. Podria explicar-los la petita història d'aquests sis treballadors pobres que no sabien llegir ni escriure, que de sobte van descobrir el més meravellós, en el que mai podrien haver pensat, el valor diví de cada petit treballador. Van fer aquest descobriment de la vida divina, d'aquesta vocació del cos, dels sentiments, de tots els aspectes d'aquesta vida. Podria mostrar com, a poc a poc,

*ells, a costa de tots els sacrificis, van donar a conèixer aquest descobriment als seus companys, van donar les seves vides per això, van estar en els sanatoris, en els carrerons sense sortida, en els districtes de la classe treballadora per donar-se a això. La veritat que sentien era l'única veritat que podia salvar la massa treballadora. Aquest foc, aquesta llum, aquesta calor, aquest dinamisme de l'autèntic cristianisme, de l'autèntic valor de la massa treballadora.*¹⁵

Cardijn entenia que la salvació significava que som instruments de Déu per renovar el món. L'espiritualitat de Cardijn era una espiritualitat terrenal i social, de baix a dalt, per aquest motiu des dels cercles d'estudi que va crear, posar l'evangeli al costat dels fets de vida era l'eina fonamental.

És necessari, per a una espiritualitat en la qual un mateix es forma, transformar el propi treball en una pregària; fer de la pròpia feina una extensió de la missa, unida amb el capellà a l'altar (...). No hi ha religió al marge de la vida, no hi ha oració al marge de la vida. Altrament, és una oració falsa, una religió falsa. Però l'oració i la religió han de transformar la vida, divinitzar la vida, vincular la vida dels homes amb la vida de Déu. (...)

L'acció jocista, de fet, no és una acció purament humana, purament temporal i externa. La revolució jocista no és només social, econòmica i política. Mentre no hàgim entès, descobert i experimentat això, no entenem l'autèntica JOC, l'acció real del jocista, la veritable revolució jocista. I per entendre això, l'activista jocista ha d'aprendre a "pregar", no a recitar una oració amb els llavis, en veu alta, repetint

paraules i fórmules com podria fer un lloro, sinó aturar-se davant de Déu, entrar en contacte amb Ell, parlar-li amb el cor, amb l'ànima, amb la intel·ligència..., internament, espiritualment, sense paraules ni fórmules..., a través de pensaments, sentiments, impulsos i aspiracions que penetren tot el seu ésser i tota la seva persona (...).

I és aquesta vida interior la que li ha de fer entendre el veritable valor, el valor diví de tota la seva vida diària, la seva vida laboral, la seva vida familiar, la seva vida d'avui i de demà¹⁶.

En un dels seus últims escrits, titulat *Al final del meu camí*, Cardijn fa una crida que ens interpel·la a continuar mantenint viva aquesta espiritualitat que continua vigent en el segle XXI:

Cada jove treballador, cada jove treballadora, té un destí, una missió divina; no després de la mort, sinó avui en la seva vida concreta i diària, en què és el primer i immediat apòstol de Déu, al seu entorn, entre els seus companys. Aquesta afirmació, que va inspirar el naixement i el creixement del jocisme, no li és única. És part de l'essència mateixa del cristianisme i s'aplica a tot pensament sobre els laics cristians.

Com podem fer que cadascú visqui aquesta convicció indestructible: «Déu em necessita! Soc el responsable de la seva missió»?¹⁷

13 Fontbona, Jordi. (2012) L'espiritualitat de la Revisió de Vida, Butlletí ACO, 197, 1. Disponible a: <https://acocat.org/mediateca/lespiritualitat-de-la-revisi-de-vida>

14 JOC Nacional de Catalunya i les Illes. (2015) Qui som? Disponible a: <https://jocnacional.wordpress.com/joc/qui-som/>

15 Joseph Cardijn, *Formation spirituelle des Chrétiens pour la masse*, p. 1-15, in (1945) *Masses ouvrières* N° 6, novembre 1945.

16 Joseph Cardijn, *Préface*, p. 5-8, in, J. Cardolle - P. Lefebvre, *Ma prière jociste dans ma Vie quotidienne, Dix-huit méditations sur la prière jociste*, Editions jocistes, Brussels, 1941, 64.

17 Joseph Cardijn, *Au bout de ma route*, in *Masses Ouvrières*, N° 197, juin 1963, 48 - 52.

FORMACIÓ INTEGRAL: NÉIXER A UNA VIDA NOVA

Per Pepe Lozano, consiliari de la diòcesi Orihuela-Alacant

Jesús va dir: *Què en trauria l'home de guanyar tot el món si perdia la vida?* Mt 16,26. És molt important per a una persona ser amo de la seva vida. Però ser amo de la pròpia vida és TENIR CONSCIÈNCIA DEL VALOR DE LA PRÒPIA VIDA. La persona inconscient és una persona alienada, pot ser manipulada per qualsevol. La consciència de la pròpia vida s'aconsegueix amb una **bona formació** que desperti en nosaltres ser conscients, la llum que necessitem per a trobar el valor i el sentit de la nostra vida. Jesús va dedicar la vida a despertar en tots aquesta consciència, però especialment en el seu grup de deixebles, mitjançant un procés de formació. Aquesta és la tasca millor a la qual podem i hem de dedicar tota la nostra vida seguint l'exemple de Jesús. Estimem quan contribuïm a construir persones conscients.

- 1.- Jesús va fer moltes coses, però l'objectiu principal de la seva vida va ser formar un grup de seguidors que continuessin la seva missió.

Jesús pujà a la muntanya, va cridar els qui va voler, i ells anaren cap a Jesús. En designà dotze, als quals donà el nom d'apòstols, perquè estiguessin amb ell i per enviar-los a predicar. Mc 3,13-14. I també: Mt 4,19-20; Mc 4,33-34.

Jesús sabia molt bé el que volia i en què havia de centrar la seva vida.

Com em deixo formar per la persona de Jesús? Fins a quin punt sóc conscient que "haig de pensar com ell, treballar amb ell, viure en ell"?

- 2.- Per a Jesús, la relació personal i la convivència tenen un paper molt important en la formació.

L'endemà, Joan tornava a ser en el mateix lloc amb dos dels seus deixebles i, fixant la mirada en Jesús que passava, va exclamar: «Mireu l'anyell de Déu!» Quan aquells dos deixebles el sentiren parlar així, van seguir Jesús. Jesús es girà i, en veure que el seguien, els preguntà: «Què busqueu?» Ells li digueren: «Rabí (que vol dir 'mestre'), on habites?». Els respon: «Veniu i ho veureu». Ells hi anaren, veieren on habitava i es quedaren amb ell aquell dia. Eren cap a les quatre de la tarda. Jn 1,35-39.

S'aconsegueix la formació de les persones sobretot en la relació i comunicació, quan aquesta relació es viu amb plena consciència i amb l'objectiu de despertar la consciència.

Com m'ha ajudat a mi la relació personal amb els meus formadors? Com és la meua relació personal amb el meu grup d'acció?

- 3.- Jesús forma els seus deixebles a partir de la vida i de l'acció.

Jesús va reunir els Dotze i els donà poder i autoritat per a treure tots els dimonis i guarir malalties. I els envià a anunciar el Regne de Déu i a curar els malalts. Lc 9,1-2.

Jesús dona protagonisme als seus amics, confia en ells, posa a les seves mans l'acció a realitzar perquè exercitin la seva responsabilitat, llibertat i creativitat.

Com he avançat en la meua formació a partir de les accions que he dut a terme?

De quina forma reconec i respecto el protagonisme de les persones que acompanyo en la formació?

- 4.- Normalment els deixebles comparteixen amb Jesús l'acció que han realitzat.

Els setanta-dos van tornar plens d'alegria i deien: «Senyor, fins els dimonis se'ns sotmeten pel poder del teu nom». Lluc 10,17-20.

Participants i ponents a la 1a Jornada de formació ACO d'aquest curs.

El normal era que Jesús i el seu grup tinguessin espais per a compartir el que feien i per a aprofundir en els continguts de la formació.

Reflexionem sobre l'experiència de la Revisió de Vida com una trobada profunda amb Jesús, amb nosaltres mateixos i amb el nostre poble.

- 5.- Jesús sol aprofitar totes les ocasions que es van presentant en la vida per a fer veure als seus deixebles el camí que han de seguir.

Aleshores Joan li digué: «Mestre, n'hem vist un que es valia del teu nom per a treure dimonis i hem mirat d'impedir-ho, perquè no és

del·la qui vénen amb nosaltres». Jesús els respongué: «No ho impediu. Qui no està contra vosaltres, està amb vosaltres». Lc 9,49-50; i Lc 9,51-55; Mt 20,20-28.

Jesús mirava la vida com una cosa sagrada, en la qual, en tots els moments i circumstàncies, intervenia Déu per a secundar i per a indicar el camí a seguir.

De quina forma la Revisió de Vida ens ajuda a descobrir la sacramentalitat de la vida i de les persones?

- 6.- En la formació que Jesús dona als seus deixebles és molt clara l'opció preferencial pels pobres.

Jesús va cridar els seus deixebles i els digué: «En veritat us dic que aquesta viuda pobre ha tirat al tresor més que tots els altres. Tots han donat el que els sobrava; ella, en canvi, ha donat el que necessitava, tot el que posseïa, tot el que tenia per a viure». Mc 12,43-44; mirem també Mt 11,25-26 i Mc 9,36-37.

Jesús, a més de ser pobre, va valorar, de forma molt clara, la vida dels últims d'aquest món, fins al punt que es va identificar amb ells: *el que feu a un d'aquests...*

Fins a quin punt estem convençuts i portem a la pràctica el convenciment que són els pobres i els que no suposen res en aquest món,

els que han de transformar la societat i l'Església?

Com reconeixem i prioritzem el protagonisme dels de baix?

- 7.- Per a Jesús l'important no són les paraules i les oracions, sinó la vida i el compromís, orientat sempre a l'amor gratuït als que sofreixen.

No tothom qui em diu «Senyor, Senyor», entrarà al Regne del cel, sinó el qui fa la voluntat del meu Pare del cel. Mt 7,21-23; Lc 10,25-37.

Quedar-se en boniques teories no té res a veure amb l'estil i la manera d'actuar i de viure de Jesús. Per a Jesús l'important és el lliurament de la vida, la caritat unida a la veritat, moguts sempre per l'amor gratuït.

Vegem com estem orientant la nostra formació i la dels companys i companyes a comprometre'ns a construir el PLA de Déu a la feina i al barri. I com unim oració i compromís.

- 8.- El tarannà que ofereix Jesús als seus deixebles és el de la Revisió de Vida: Parar-se a veure i pensar, valorar el que s'ha vist i decidir el que hem de fer, perquè el que portem entre mans és molt important.

Qui de vosaltres, si vol construir una torre, no s'asseu primer a calcular-ne les despeses i veure si té recursos per a acabar-la? Altrament, si posava els fonaments i no podia acabar l'obra, tots els qui ho veuriem començarien a burlar-se d'ell dient: «Aquest home va començar a construir però no ha pogut acabar». Lc 14,28-33

Fins a quin punt l'esperit de la Revisió de Vida configura

i orienta la nostra vida? De quina forma cada Revisió de Vida ens ajuda a anar avançant a veure la vida amb més profunditat i a trobar la presència i l'acció de Déu en les accions que realitzem.

- 9.- Jesús ensenya als seus deixebles a ser crítics amb els ambients i les institucions i a buscar l'autenticitat, en la societat i en ells mateixos.

Jesús els va fer aquesta advertència: «Estigueu alerta, aneu amb compte amb el llevat dels fariseus i amb el llevat d'Herodes». Mc 8,15; Mt 5,20; Lc 6, 41-42.

Jesús va tenir sempre una actitud molt crítica davant la societat; i davant el seu propi grup, convidava sempre a romandre vigilants en tots els moments de la vida.

Funciona la humilitat (realisme i trobada amb la realitat), l'anàlisi i el discerniment, en les nostres vides i en els nostres equips?

Com podem evitar l'acomodament i quedar atrapats en els nostres esquemes i inèrcies?

- 10.- Quan Jesús s'acomiada dels seus deixebles, la principal tasca que Jesús els encarrega és formar creients evangelitzadors, com ell havia fet.

Jesús s'acostà i els va dir: «He rebut plena autoritat al cel i a la terra. Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a guardar tot allò que us he manat. Jo soc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món». Mt 28,18-20.

Ja era molt clar en tota la vida de Jesús, però ho recorda i ho deixa com a testament: formar persones conscients i compromeses a construir el Pla de Déu, que és desenvolupar al màxim el que ell ha posat en cadascun de nosaltres i posar-ho al servei de la construcció del món que ell vol.

Som disciplinats (no rígids ni productivistes) i aprofitem tots els mitjans per a complir el mandat de Jesús?

Vivim amb passió la nostra formació i la formació dels nostres companys en els nostres equips i en els nostres grups d'acció?

Cuidem les possibilitats formatives, educatives, de cada reunió i de cada acció, o només que surti bé i tothom quedi content?

Resum-síntesi

Veiem amb total claredat que per a Jesús, el més important és la persona. Per això dedica tota la seva vida a construir la vida de les persones, no en un aspecte només, sinó de manera integral, començant pel despertar a una vida nova, sent conscients de la pròpia vida i de la vida dels altres. En tot l'Evangeli estan presents els plantejaments i continguts d'aquesta formació: la conversió o transformació radical de la ment i el cor, néixer a una vida nova, acceptar i sadollar la nostra set radical en ell i convertir-nos en deus per als altres, morir i ressuscitar a una vida nova.

ESGLÉSIES OBERTES, I A PRIMERA LÍNIA

VIATGE ALS HOSPITALS DE CAMPANYA DE TEMPLES CATÒLICS I EVANGÈLICS

Per **Ton Clapés**

En aquesta ocasió aquesta secció s'hauria d'anomenar «les esglésies es mullen» en plural i no en singular perquè s'explicaran dos projectes semblants de dues esglésies diferents, una de catòlica, parròquia de Santa Anna de Barcelona, i dues d'evangèliques, Assemblea de Germans de Gràcia i El Lokal, també de Barcelona. Comparteixen la voluntat de ser unes esglésies valentes que obren les portes perquè els sensellar hi puguin dormir o passar el dia. Com quasi tot i tothom estan en etapa de canvis provocats pel coronavirus i en aquest cas sobretot per l'emergència social que porta al darrere.

HOSPITAL DE CAMPANYA DE SANTA ANNA: DENÚNCIA, TESTIMONI I ACOLLIMENT AL COR DE BARCELONA

El gener del 2017 arran d'una onada de fred que es va viure a la ciutat, la parròquia de Santa Anna obria les portes als sensellar com a hospital de campanya, terme de reminiscències bèl·liques, que ara amb la pandèmia s'ha fet tristament famós i que fa referència a aquells centres sanitaris provisionals que estan a primera línia de foc per fer una primera atenció urgent.

L'església, les primeres pedres de la qual són del segle XII, està situada al centre de Barcelona, a tocar de la plaça Catalunya i el

Portal de l'Àngel, el carrer que té els lloguers més cars de tot Espanya. En aquests últims anys per la transformació del barri i de la ciutat pràcticament s'havia quedat sense feligresos ni veïns i quedava, com moltes altres esglésies del districte de Ciutat Vella, com a lloc de culte dels passavolants que "baixen" al centre a fer alguna gestió i poca cosa més. El rector, Peio Sánchez, el vicari, Xavier Morlans, i la religiosa, Viqui Molins van fer seva la crida del papa Francesc que en diferents intervencions públiques havia apostat per obrir esglésies. Així ho va dir *als participants del Congrés Internacional de Pastoral de les Grans Ciutats celebrat el novembre del 2014: "La ciutat, juntament amb la multiplicitat d'ofertes precioses per a la vida, té una realitat que no es pot amagar i que en moltes ciutats es cada vegada més evident: els pobres, els exclosos, els descartats. L'Església no pot ignorar el seu clam, ni entrar en el joc dels sistemes injustos, mesquins i interessats que busquen fer-los invisibles. A les ciutats, el futur dels pobres és més pobre. Aneu allí"*.

Van agafar com a model l'església de San Antón de Madrid, on el conegut *padre Ángel García* ja l'havia obert als sensellar el març del 2015. Durant aquests tres anys l'hospital s'ha anat readaptant al projecte a les seves possibilitats i a les necessitats i característiques del col·lectiu que acull cada dia. Fins abans del confinament, Santa Anna obria de les 8 del matí a

les 7 del vespre. Les primeres hores eren per a servir esmorzars, mai menys de cent, en diferents torns a tothom que passava per allí. Després els acollits podien continuar a l'Església, s'obria la nau central fins a les 2 del migdia perquè dormissin o aprofitaven el wifi, se'ls carregava el mòbil, se'ls feia companyia i tots aquells que ho sol·licitaven rebien un suport social per obtenir papers, per fer seguiment de causes judicials, per empadronar-se, etc. També periòdicament hi havia suport jurídic, atenció mèdica a càrrec de diversos metges i infermeres de l'Hospital del Sagrat Cor i diferents activitats com cant, manualitats, futbol, etc. Tot plegat de dilluns a dissabte gràcies a l'esforç incansable de cinc professionals: un educador social, una treballadora social, un zelador/mediador, un zelador i un coordinador, ajudats braç a braç per més de cent voluntaris que organitzats en grups petits cobrien totes les franges horàries amb estades de tres hores.

El coronavirus i el camí cap a la *nova normalitat* s'ha emportat aquest model. Una església del segle XII que continua fent de parròquia i que aprofita les capelles i el claustre per atendre els sensellar no pot complir sense cap intervenció les distàncies de seguretat i les mesures higièniques que es demanaran. El confinament els va fer tancar uns deu dies, però es va reaccionar ràpid i es va començar a repartir menjar, facilitat

per l'Ajuntament de Barcelona i Càritas, des de la reixa d'accés al recinte. Tres bosses per als tres àpats diaris als que se'ls afegeix una beguda calenta, brou o cafè. Un grup de voluntaris, molts antics acollits i tres professionals, confinats a la mateixa església s'encarreguen de fer el repartiment amb l'ajut puntual d'altres voluntaris

EL PRECEDENT DE MADRID

El model *hospital de campanya* s'ha estès per diferents ciutats del món atenent les paraules reiterades del papa Francesc en aquest sentit. Potser la primera vegada que s'hi va referir va ser en una entrevista a la publicació dels jesuïtes *La Civiltà Cattolica* d'agost del 2013: «Veig l'Església com un hospital de campanya després d'una batalla. Que inútil és preguntar a un ferit si té alt el colesterol o el sucre! Se li han de curar les ferides. Ja parlarem després de la resta. Curar ferides, curar ferides... I s'ha de començar pel més elemental.»

La primera a respondre a la crida va ser l'església de San Antón de Madrid, on des del març del 2015 s'atén 24 hores els sense sostre i ja no ha tancat més les seves portes. El projecte, sota l'aixopluc de la Fundación Mensajeros por la Paz, del *padre Ángel García*, ha crescut, segons detalla la seva memòria anual, fins a tenir setze places en pisos d'acollida, dotze places en pensions, un telèfon d'atenció permanent o haver repartit en un any 38.000 menús.

Altres ciutats amb hospital de campanya són Roma, Bogotà, Buenos Aires, Torí, Barcelona, etc., que s'han agrupat en xarxa per col·laborar i intercanviar idees.

que preparen les bosses. En pocs dies ja eren més de dues-centes persones les que passaven per Santa Anna a buscar la bossa. Als sensellar coneguts se'ls ha afegit tot un seguit d'homes i dones que abans del confinament subsistien en l'economia submergida i que han deixat de tenir ingressos de cop i sense cap perspectiva de tenir-los a curt termini. Mantenen, per ara, l'habitatge precari però ja no els arriba per comprar menjar.

Per fer front a aquesta nova realitat, Santa Anna farà dins del seu recinte un espai per a dutxes, vestidors, bugaderia i una cuina on es pugui elaborar i servir el menjar. Xavier Morlans, un dels promotors, explica que aquestes obres "desplaçaran el centre de gravetat" de l'hospital de campanya cap al claustre un

espai on es més previsible que es puguin complir les distàncies de seguretat i les normes d'higiene que la capella de la Pietat, que fins a mitjan març era el punt principal d'acolliment. Morlans vol destacar també que durant el confinament l'hospital/parròquia no ha desatès tampoc les activitats pastorals, això sí *online* amb dues videoconferències setmanals i amb una breu gravació diària que fa ell mateix i que ha anomenat exercicis per al confinament.

LLUM DE NIT: L'ESGLÉSIA EVANGÈLICA TAMBÉ OBRE LES PORTES

La irrupció del coronavirus també ha fet que el projecte Llum de Nit s'hagi de replantejar. Abans de la

Distribució d'aliments a l'Hospital de Campanya de Santa Anna. Fotos: Jordi Panyella.

A dalt: Hospital de Campanya de Santa Anna. A baix: Projecte Llum de Nit a l'Església evangèlica de Gràcia.

PER A MÉS INFORMACIÓ:

Hospital de Campanya de Santa Anna

www.santaanna.org

Exercicis per al confinament amb Xavier Morlans

www.ivoox.com/podcast-exercicis-per-al-confinament-amb-xavier-morlans_sq_f1890244_1.html

Projecte Llum de Nit i Església evangèlica de Gràcia

www.esglesia-gracia.org

www.terol150.cat

Facebook: Església Evangèlica de Gràcia

Hospital de Campaña Iglesia de San Antón (Madrid)

www.mensajerossananton.com

pandèmia, el local de l'Església evangèlica del carrer Terol, 22, en ple barri de Gràcia de Barcelona, acollia a la nit els mesos de més fred (de gener a març) unes quaranta persones totes sense llar per sopar, dormir i esmorzar. A la nau central de l'església on s'estenien matalassos i màrfegues hi dormien cada dia unes quaranta persones. Habitualment eren les mateixes però les baixes eren reemplaçades ràpidament i aquest hivern hi van arribar a passar fins a noranta-cinc sensellar. Aquestes dotze hores d'atenció eren cobertes per torns per quaranta-nou voluntaris provinents de diferents comunitats evangèliques de Barcelona. Els aliments s'aconseguien per les aportacions de les dues esglésies i per la col·laboració de forns, pastisseries i una pizzeria del barri.

“Volem tornar a obrir”, desitja la coordinadora del projecte, Noemí Cortés, que explica també que el fet d'haver d'acabar abruptament l'acolliment a l'església no els ha deixat amb els braços plegats. Atents a les noves necessitats i amb l'ajut de deu sensellar confinats a la mateixa església s'han posat a fer mascaretes, bates i gorres sanitàries que distribueixen a altres entitats, com la mateixa Santa Anna, l'Hospital Evangèlic, entre altres.

Han intentat també fer un seguiment i localitzar els acollits que dormien a l'església, tasca no gens fàcil, i han seguit amb la donació d'aliments que ja es feia periòdicament a la mateixa església. Mentrestant estan a l'espera de com replantejar el projecte de cara el 2021, però

amb la voluntat de continuar en un moment que tot apunta que serà més necessari que mai. Fins ara, el balanç és més que positiu també a nivell de comunitat: “És una gran experiència, hem après molt. Ens fa estar al costat dels que més ho necessiten i en molts casos, ens donen una lliçó de vida. L'església s'ha involucrat molt en el projecte i ha canviat la seva visió en molts aspectes”, explica Cortés. I detalla que els canvis “fins i tot s'han notat en les predicacions, en les converses i, per tant, en la vida de cada un dels membres de l'església i molt especialment en aquells que hi participen de manera directa. Les nostres vides són testimoni de l'amor de Déu i aquesta és una manera molt pràctica de fer-ho sentir i mostrar-ho als altres”.

CREIENTS EN DIÀSPORA

Els documents més antics que tenim sobre el moviment Creients en Diàspora són del 1996. Es tracta de la carta de convocatòria dels primers contactes entre membres de Comunitats Populares, CPS, GOAC, Comitè Oscar Romero i Kairós. La primera reunió extensa es va celebrar a la casa de les Germanetes de l'Assumpció de Barcelona, la segona, al Casal Borja de Sant Cugat i, des de llavors, ja sempre ens hem trobat en locals laics.

Ens va motivar la constatació que hi havia molta gent que creia profundament en el compromís sociopolític, inspirat en l'Evangelí, i que no trobava ressò en les comunitats parroquials. Vivien la seva fe "en diàspora". Vèiem, també, que, així com als anys 60-80 molta gent s'havia "socialitzat" a partir dels grups cristians de base, sota la influència del Concili

Vaticà II, en aquest moment ja no era així. Vivien la seva fe en "soledat" o en petites illes. Així doncs, seguint la teoria del Joan N. García-Nieto sobre la necessitat de formar arxipèlags, es va anar configurant la Diàspora.

La idea no ha estat mai interferir, ni substituir cap dels grups o moviments existents, ni molt menys entrar en conflicte ni confrontació amb cap jerarquia. Encara avui hi ha moltes persones que a més de participar en la Diàspora participen activament en altres comunitats i grups. El nostre propòsit és donar un marc més ampli on encabir persones amb conviccions profundes, potser no vinculades directament a cap grup, i amb una clara voluntat de mirar també als marges de les comunitats cristianes de base.

Fragment de la carta enviada per fer la primera convocatòria de reunió de la Diàspora, novembre del 1996:

"Les coses que ens uneixen són tantes i tan importants, que val la pena conèixer-nos millor. Som presents en uns àmbits de treball (món obrer, participació política, cooperació amb el Tercer Món, marginació, pobresa extrema, lluita per la dignitat de la dona, acollida de l'immigrant estranger, del malalt de la SIDA, treball per la pau, etc.) que tenen en comú el refús d'un món que fa créixer la marginació. I hi som presents des de la Fe en Jesús i posant com a valor fonamental la prioritat pels pobres. (...)

No es tracta de fer cap coordinadora, ni un nou grup. Tampoc es tracta de lamentar-nos un cop més d'algunes actituds de la Jerarquia. Es tracta senzillament de saber qui som, de saber què fan els altres, de ser, entre tots, altaveus dels projectes de cada grup. En una paraula, de compartir valors i Fe".

L'Evangelí ens inspira: un lloc per compartir la vida

Diàspora s'inspira en l'Evangelí, en prendre opció pels pobres, en la teologia de l'alliberament per eliminar les causes que provoquen les pobreses i el patiment de tanta gent; en l'espiritualitat profunda que ens mou a l'acció conscient i que dona sentit a les nostres vides; en tantes persones properes que busquen com construir un món millor, com concretar la Bona Nova que és possible i que Déu està sempre al costat de les víctimes del sistema, de les guerres, de les injustícies i de l'explotació. Per això, les trobades de la Diàspora són un espai on compartir la vida, no un lloc de confrontació ideològica.

El punt de partida ha estat durant molts anys el testimoni personal dels participants. Més tard es va convidar gent de qui volíem aprendre. També durant un període vam fer la "Diàspora viatgera": el grup habitual es desplaçava i fèiem la trobada al lloc que es volia conèixer. Així vam anar a ÀKAN (Girona), Emmaús (Sabadell), Cooperativa l'Olivera (Vallbona de les Monges), Dit i Fet (Barcelona),

Arrels (Barcelona), Fundació Pare Manel (Barcelona), Mas Vilartimó (Lluçanès), Comunitat de Caputxines (Manresa), entre altres.

El centre de la Diàspora és compartir un compromís actiu amb els pobres, fent servir els testimonis com a motor dels propis participants. És un espai de fraternitat on compartir lluites i desitjos.

Gent compromesa amb la justícia social

El perfil de les persones de la Diàspora, i d'on vénen, és divers i ha anat variant al llarg del temps. Al principi hi havia gent més jove, que va deixar de venir a les reunions per la criança, per cuidar pares grans, etc., però que ara ha tornat. Hi ha el "cos" del grup que participa de forma permanent, i d'altres que són intermitents.

Les trobades sempre són obertes i a ningú se li demana que tingui fe cristiana per a poder-hi participar, però sí un compromís personal, una opció clara de treball per la justícia social en projectes concrets.

Donar més sentit a les nostres vides

La Diàspora ens aporta un sentit de pertinença, ens vincula. És una vinculació individual perquè no tenim una estructura jeràrquica, però aquesta "informalitat" ens va bé per activar-nos quan hem de fer suport a alguna causa. El grup ens ajuda a donar sentit a la nostra vida descobrint altres realitats i, sobretot, altres persones que des de la base expressen la seva rebel·lia contra la injustícia i generen iniciatives per dignificar i millorar la vida de les persones que viuen en situacions difícils.

Aquest moviment té també una clara funció de teixir xarxa, de fer de pont i donar testimoni.

Mirant cap al futur

La mort inesperada d'en Jaume Botey el febrer del 2018 ha estat un cop dur, perquè era ell qui liderava aquest projecte des de l'inici i de manera molt especial ens hi feia participar a molta gent. Ens estem ressituant, suplint col·lectivament, i de la millor manera possible, la iniciativa permanent d'en Jaume.

El futur està molt obert a les noves realitats socials del país, a les possibilitats i capacitats de les persones que hi som. Ara, a cada trobada, s'hi incorpora algú nou i això ens mostra que hi ha gent que continua buscant el sentit profund de la seva vida i que vol compartir aquest camí amb altres.

MALBARATAMENT ALIMENTARI: REPENSAR EL SISTEMA

Per Mariona Ortiz Llargués, responsable del Pont Alimentari, Fundació Banc de Recursos / Fotos: Fundació Banc de Recursos

Què és el malbaratament alimentari?

L'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) defineix el malbaratament alimentari com aquells aliments segurs i nutritius inicialment destinats al consum humà que són rebutjats o utilitzats de manera alternativa (no alimentària) al llarg de les cadenes de subministrament alimentari, des de la producció primària fins al consumidor final. És a dir, el menjar que llencem, tot i que és apte per al consum. La mateixa

organització estima que es malbarata **un terç dels aliments produïts anualment al món per a consum humà** (FAO, 2011). Això té un impacte econòmic i ecològic important. Si el **malbaratament alimentari mundial** fos un país, seria més contaminant que l'Índia i el primer consumidor d'aigua del món. A Catalunya, segons les darreres dades de l'any 2011, el malbaratament alimentari és d'unes 262.471 tones anuals, això vol dir que cada català malbarata de mitjana 35 quilos d'aliments a l'any.

Els motius pels quals es produeix el malbaratament són variats. La producció i el processat generen el

30% dels aliments descartats, la comercialització el 5%, però és sobretot al final del procés —en els serveis i les llars— on s'acumula el 65% d'aquest fenomen (FUSIONS,2016). Condicionants com l'embalatge, els gramatges fixos de les fruites o verdures, els errors d'etiquetatge, cadenes comercials molt llargues o les ofertes 2x1 són alguns dels factors causants del malbaratament, però n'hi hauria molts més que afecten una part o altra de la cadena alimentària.

Un sistema insostenible

Tenim uns 800 milions de persones sense accés a una alimentació adequada. Com pot ser això quan s'està malbaratant un terç de la producció mundial d'aliments? D'altra banda, el moviment ecologista fa anys que alerta sobre els perills de la producció intensiva, la desforestació del planeta i la relació entre el sistema alimentari actual i el canvi climàtic. I, paradoxalment, un terç de la població mundial pateix d'obesitat i de malalties relacionades amb una sobrealimentació o una mala alimentació (excés de processats, greixos saturats, sucres, carns hormonades, etc). És clar que el sistema de producció i consum d'aliments que tenim actualment no funciona: és socialment injust, mediambientalment agressiu i poc saludable. Cal repensar-lo urgentment de manera que sigui ambientalment més sostenible, més saludable i que garanteixi una alimentació suficient i adequada a tothom.

En aquest context, ja hi ha un munt d'iniciatives, petites però transformadores, que miren de conscienciar la població i donar opcions al sistema actual: cooperatives de consum, mercats de pagès, cuines comunitàries i cada vegada més oferta de productes ecològics. Pel que fa al malbaratament, també han anat sorgint projectes com Espigoladors, amb la seva marca «Es-imperfect»; la campanya «Som Gent de Profit», de l'Agència de Residus de Catalunya (ARC); «Remenja'mmm», als restaurants, impulsat per Banc de Recursos i Rezero; «Barcelona comparteix el menjar» de Nutrició Sense Fronteres, o **el Pont Alimentari**, que fa de nexa entre empreses amb producte que no poden vendre i entitats socials que recuperen aquests aliments i els aprofiten.

Aquest projecte, que vam començar el 2015 a Barcelona les fundacions Rezero i Banc de Recursos, ha anat estenent-se per tot Catalunya. L'any 2019 es van recuperar 337.535 kg d'aliments, entre menjar fresc i cuinat, procedent de 112 comerços que van anar a parar a 53 entitats socials. El projecte pretén sensibilitzar per l'acció i enfortir la xarxa social de

proximitat. Per això es valora que l'entitat social i l'empresa donant estiguin properes geogràficament, i la relació i coneixement que s'estableix entre elles. I també s'impulsen projectes innovadors com la Nevera Solidària o un supermercat d'aprofitament semblant al danès Wefood.

Si donem el malbaratament als pobres ja no existeix?

La població més vulnerable té dret a una alimentació adequada (i adequada vol dir «nutritiva, segura i saludable, de formes socialment acceptables, que satisfaci els seus requeriments nutricionals i preferències alimentàries», FAO, 2017). Dins de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, es va redactar el document *Model col·laboratiu per garantir el dret a l'alimentació adequada a la ciutat de Barcelona* (2017) en què es recullen criteris, estratègies i propostes per garantir el dret

- ▶ a l'alimentació a tota la població amb dignitat. El document, consensuat per totes les entitats que formen part del Grup d'Impuls i Seguiment sobre Alimentació, aposta per dur a terme un abordatge integral, inclusiu i normalitzat del dret a l'alimentació, que promogui l'autonomia i l'apoderament de les persones. És a dir, no es tracta de donar el malbaratament als pobres sinó de reduir la pobresa i evitar el malbaratament entre tothom.

Bones notícies

Les administracions també s'han posat en marxa per reduir el malbaratament alimentari amb múltiples iniciatives, algunes de locals (com el programa de Gestió Alimentària de Reus) i altres de més generals, com el Pla d'acció per la prevenció del Malbaratament Alimentari a Catalunya realitzat per l'Agència de Residus de Catalunya. Finalment, el 4 de març passat el ple del Parlament de Catalunya va aprovar la Llei de prevenció de les pèrdues i el malbaratament alimentari a Catalunya, que té l'objectiu bàsic de reduir el malbaratament alimentari a Catalunya però també vol prevenir les pèrdues i el malbaratament, aplicant mesures ja en la producció dels aliments per aconseguir un model més sostenible.

I què podem fer com a consumidores i consumidors?

Com a consumidors individuals tenim molta capacitat per a canviar les coses. La nostra incidència individual no sembla significativa però quan es multiplica acaba causant impacte en el funcionament de les grans multinacionals. Ho hem vist amb la multiplicació dels productes ecològics als supermercats, amb la inclusió del reclam "soc d'aquí", amb els productes "sense greix de palma", etc. Per això és important que fem un **consum conscient**, és a dir, consumir de proximitat, de temporada, afavorir les cooperatives davant de grans multinacionals, valorar els productes que tenen menys envasos i, per tant, són més sostenibles, aquells que formen part d'un projecte social, fugir de les compres compulsives, etc. I, tenint en compte que el 65% del malbaratament es produeix a les llars, també podem evitar-lo: ordenar el rebost, fer llista abans d'anar a comprar, mirar les dates de caducitat, fer cuina d'aprofitament, congelar, etc. Sobretot, no pensar mai que allò que nosaltres fem no serveix de res, perquè el sistema no el canviarem d'un dia per l'altre, però **totes aquelles decisions que nosaltres prenem com a consumidors segur que contribuiran a avançar cap a un sistema agroalimentari més sostenible, més saludable i més just per a tothom.**

SUBSCRIU-TE A SALILLUM

Busquem, amb humilitat, contribuir a il·luminar el món del treball i la vida, amb la mirada que Jesús proposa: humanitzant i estimant, comproment-nos amb els pobres i en situacions que ens envolten.

Salillum es publica gràcies a la col·laboració desinteressada de diverses persones que s'ocupen de redactar i corregir textos, il·lustrar i fotografiar. Els costos corresponen a la impressió i enviament.

Rebràs dues revistes a l'any

Ajudaràs a anunciar el missatge de Jesús en el món del treball

SUBSCRIPCIÓ ANUAL (2 NÚMEROS A L'ANY) /SUBSCRIU-T'HI ARA

Per a enviaments de **més d'un exemplar** o a l'**estranger**, contacta amb nosaltres

Nom	FORMES DE PAGAMENT (tria'n una)	
Cognoms	☐ Domiciliació bancària	
NIF	Nom del titular	
Adreça	Adreça del titular	
Població	Codi postal	Banc / Caixa
Telèfon	Mòbil	Localitat
Correu electrònic	Sucursal Carrer i número	
	Feu el favor de pagar els rebuts que Acció Catòlica Obrera presenti al meu compte / llibreta	
	Signatura titular	Data
☐ Reduïda 8€ any	☐ Real 10€ any	☐ Suport 15€ any
Envia aquesta sol·licitud a Acció Catòlica Obrera, C/ Tapioles 10 2n, 08004 Barcelona o escanejant-la per email a acocatalunya@gmail.com		
<small>Les dades personals que ens facilites seran incorporades a un fitxer de dades registrat a l'Agència Espanyola de Protecció de Dades, titularitat d'Acció Catòlica Obrera (ACO) i mantingut sota la seva responsabilitat per a enviament d'informació de l'ACO i ús administratiu i estadístic. Pots exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigint-te a l'ACO, C/ Tapioles 10 2n, 08004 Barcelona, o acocatalunya@gmail.com, adjuntant fotocòpia del teu DNI o document identificatiu equivalent.</small>		
<small>Si no vols rebre informació de l'ACO, marca la següent casella: ☐</small>		
☐ Xec nominatiu		
Xec nominatiu a nom d'Acció Catòlica Obrera		
☐ Ingrés via transferència		
Si decideixes fer el teu abonament per transferència envia'ns una còpia de l'operació. Compte: Triodos Bank ES 75 1491 0001 2920 0698 4526		

«El laberint de la vida»

Era el primer dia de confinament que els infants podien sortir al carrer i un senzill laberint pintat a terra a la superilla del Poblenou va esdevenir metàfora de moltes coses. De la soledat i la complexitat amb què afrontem sovint la vida i el nostre destí. De les moltes possibilitats i alternatives que té un carrer (o la ciutat) quan l'alliberes dels cotxes i deixes que els arbres l'oxigenin, els ocells hi cantin i les bicicletes circulin. De quanta vida es

pot fer, veure i fotografar des d'un balcó. I de com d'oblidats hem tingut els infants, a banda de la gent gran, en la gestió d'aquesta crisi global. «Qui no aculli el Regne de Déu com l'acull un infant, no hi entrarà pas», va dir Jesús (Mc 10,13-15). L'infant que no s'enfronti lliure i amb la ment desperta —que vol dir enjogassada, educada i amb esperit crític— al laberint de la vida i als misteris de la fe difícilment hi trobarà les sortides. Sobretot si els adults els tanquem a casa davant d'una pantalla i, quan els deixem sortir, els

obrim abans els bars i els centres comercials que no les escoles, els gronxadors o els tobogans.

Marc Andreu és periodista, historiador i militant de l'ACO d'un grup de la zona Besòs. Aquesta foto forma part d'una sèrie que ha publicat a la *Revista oberta en temps de confinament* de l'Associació de Veïns i Veïnes del Poblenou, que es pot consultar a www.elpoblenou.cat